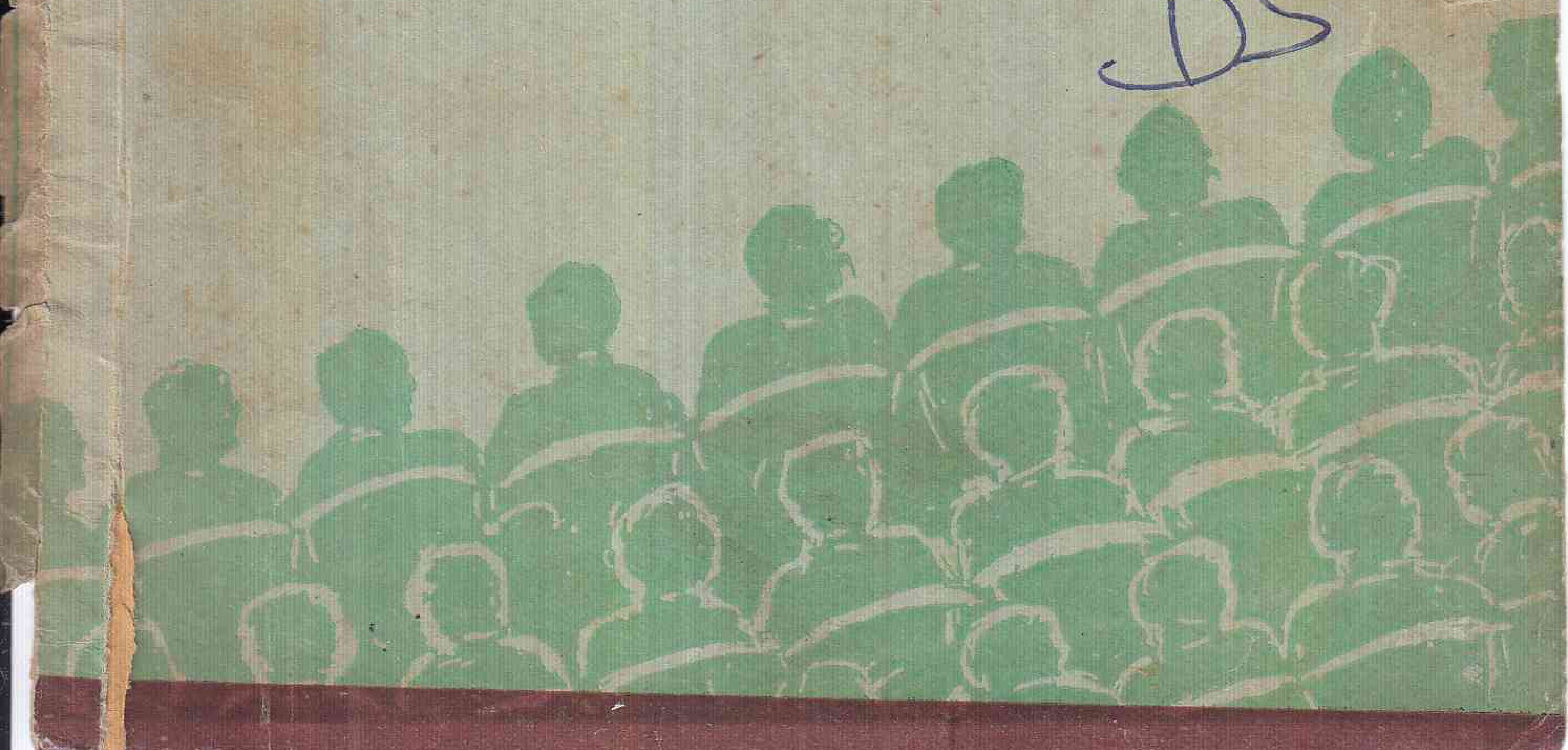
పరివర్తన

THE CHENNAPURI ANDHRA MAHASABHA
చెన్నపురి ఆంధ్ర మహాసభ
మద్రాసు
MADRAS

ఆత్రేయ

Blank page

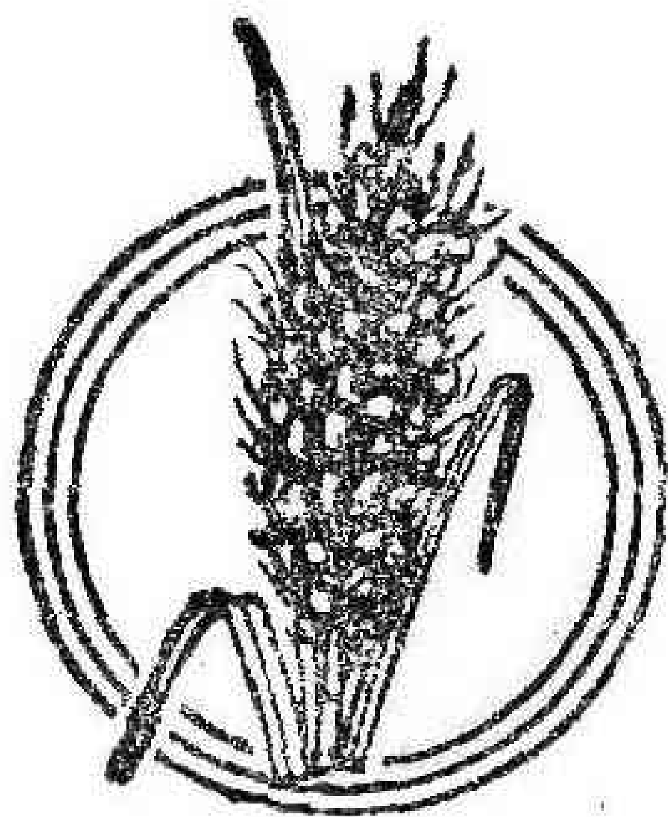
పరివర్తన

ఆత్రేయ

దేశికవితా మండలి
విజయవాడ-2

దేశీ ప్రచురణ
ద్వితీయ ముద్రణ
సెప్టెంబరు - 1954
హక్కులు: కర్తవి.
వెల: రూపాయిన్నర.

దేశీ ప్రెస్,
విజయవాడ-2.

సంపాదకులు:
బొందలపాటి శకుంతలాదేవి
శివరామకృష్ణ

2

పరిచయం

బ్రిటిషు బానిసత్వం క్రింద ఆంధ్రదేశ ఆర్థికాభివృద్ధి కుంటుబడి పోయింది. చేతిపరిశ్రమలు కృశించిపోయాయి. వాటిస్థానే ఆధునిక యంత్ర పరిశ్రమలు అభివృద్ధి చెందలేదు. దీనిఫలితంగా మన తెలుగు ప్రజలు నిరుద్యోగంతో దుర్భర దారిద్ర్యంలో మునిగి తేలుతున్నారు.

యువకులుగా ఎన్నో బంగారు కలలుకన్న మన తెలుగు కవులు, రచయితలు జీవితంలో ప్రవేశించేటప్పటికి కఠోర పరిస్థితులను ఎదుర్కోవలసి వస్తూంది. పిత్రార్జితమైన కొలది ఆస్తి చదువు పూర్తయ్యేప్పటికి చెల్లుబడి అయి పోయి వుంటుంది. పూర్వంవలె ఏ శృంగారకావ్యమో వ్రాస్తే యీనాములు, అగ్రహారాలు యిచ్చి పోషించే జమీందారీయుగం పోయింది. భావోద్రేకంలో వ్రాసిన రచనలు అచ్చుకావడమే కష్టం. ఒకవేళ తల తాకట్టుపెట్టి అచ్చు వేయించుకోగలిగినా వచ్చే ఆదాయం స్వల్పం. రచయితకు తనువు గడవటమే కష్టమైపోయింది. అనేక బాధలు పడతాడు. తన బ్రతుకే తనకు భారమై పోయింది. పిన్ననాటి ఆశాజ్యోతి ఆరిపోతుంది. సమాజమంటే ఏదో నిరూపించలేని ఏవగింపు. తనకంటే నికృష్టజీవితం అనుభవించుతున్న ప్రజాసామాన్యంలో ప్రవేశించలేడు.

అందుకు తాను పొందిన కృత్రిమ సంస్కారం అడ్డువస్తుంది. తాను నేర్చిన విద్యా, విజ్ఞానాలను కష్టజీవులలో చైతన్యం కలుగచేయడానికి వినియోగించడు. తనలో తానే క్రుంచుకపోతాడు. ఇలాంటి రచయితలు, కవులు, మేధావులు మన తెలుగునాట ఎందరో వున్నారు. అట్టివారికి ఈ 'పరివర్తన' నాటకం ఒక ఆదర్శం చూపుతోంది; ఒక సందేశం ఇస్తోంది.

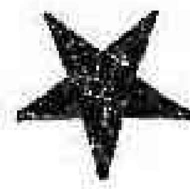
పెట్టుబడిదారు పంచనుచేరి, పోషింపబడుతూ, యజమానికి స్టేటు మెంట్లు, ఉపన్యాసాలు వ్రాసి ఇవ్వడానికి తన మేధశ్శక్తిని వెచ్చించుతున్న కవిని ఈ నాటకం చక్కగా చిత్రించుతుంది. ఆ సిలుకు సంకెళ్లు త్రెంచుకుని, చెమటోడ్చి కష్టించే ప్రజలమధ్యకు పోతేగాని కవికి మోక్షంలేదని ఈ నాటకం నిరూపించుతుంది.

'పరివర్తన' నాటకం నాలుగవ ఆంధ్ర అభ్యుదయ రచయితల మహాసభ సందర్భంలో మద్రాసులో ప్రదర్శించబడింది. పిన్నలు, పెద్దలు అందరి మన్నన లను పొందింది. అందుకు రచయితకు నా అభివందనాలు.

రచయిత 'ఆచార్య ఆత్రేయ'గారు నటులు. వెంకటగిరి ఎమెచ్యూర్ ఆర్టిస్ట్సు అసోసియేషన్‌లో వుండి, 'ఎదురీత' నాటకాన్ని జయప్రదంగా నిర్వ హించి 13వ ఆంధ్రనాటక కళాపరిషత్తు జరిపిన పోటీ ప్రదర్శనాలలో ప్రథమ బహుమతిని సంపాదించారు. ప్రస్తుతం నాటక కళాపరిషత్తుకు సహాయ కార్య దర్శిగా, పనిచేస్తున్నారు.

ఆత్రేయగారు మరికొన్ని నాటకాలు రచించారు. ఆంధ్ర ప్రజలు యీ నాటకాన్ని ఆదరించుతారని ఆశించుతాను. ఆంధ్ర ప్రజాజీవితాన్ని చిత్రిం చుతూ, ఆత్రేయగారు మరిన్ని నాటకాలు రచించాలని కోరుతాను. అట్టి నాటకాలకు ప్రాతిపదిక అయి ఆంధ్ర నాట్యరంగానికే 'పరివర్తన' వన్నె తెస్తుందని ఆశించుతాను.

—చంద్రం.

★ అంకితం ★

మన

బళ్లారి

రాఘవునికి

నా మాట

ఈ నాటకం నా తొలిరచన కాకపోయినా వెలుగులోకి వచ్చిందిమాత్రం ఇదే. ఇందులో లోపాలు ఉండవచ్చు. ఆంధ్ర ప్రజానీకం నా యీ కానుకను సహృదయంతో స్వీకరిస్తుందని ఆశిస్తున్నా.

ప్రజానాట్యమండలి పరిచయాన్ని నాకు కలుగజేసి యీ నాటకం ప్రదర్శింపబడటానికి మూలకారణమైన మిత్రుడు కోగంటి గోపాలకృష్ణయ్యకు నా కృతజ్ఞత. నా నాటకం జయప్రదం కావటానికి, పుస్తక రూపంగా వెలువడటానికి, అన్నివిధాల నాకు తోడ్పడిన మిత్రులు డాక్టరు జి. రాజారావుగారికి నా కృతజ్ఞతాభివందనాలు.....

—ఆత్రేయ.

నాటకంలో వచ్చేవారు:

బాబు	:	మిల్లు యజమాని	...	40
రఘు	:	కవి	...	30
దాసు	:	బాబు గుమాస్తా	...	60
చౌదరి	:	కార్మిక నాయకుడు	...	30
కొండయ్య	:	ఆయిల్ మన్	...	30
వీరయ్య	:	ఒక కార్మికుడు	...	50
రంగడు	:	వీరయ్య కొడుకు	...	12
శోభ	:	బాబు చెల్లెలు	...	20

కాలం : ఈనాడు

స్థలాలు : రెండు

ఒకటి బాబుయింట్లో కవిగది, రెండు వీరయ్య గుడిసె.

1, 2, 4 దృశ్యాలు కవిగదిలో జరుగుతవి.

3 వ దృశ్యం వీరయ్య గుడిసెలో జరుగుతుంది.

ొలిసారి ఈ నాటకం మద్రాసులో

రయ రచయితల చతుర్థ మహాసభ సందర్భమున

జా నాట్యమండలి (రాష్ట్రదళం) వారిచే

హాల్లో 19—1—47 న ప్రదర్శించబడినది.

నాటి నటవర్గం

బాబు	:	శ్రీ డా॥ జి. రాజారావు
కవి	:	శ్రీ ఆత్రేయ
వీరయ్య	:	శ్రీ నాజర్
కొండయ్య	:	శ్రీ కోగంటి గోపాలకృష్ణయ్య
చౌదరి	:	శ్రీ మిక్కిలినేని రాధాకృష్ణమూర్తి
దాసు	:	శ్రీ మాచినేని వెంకటేశ్వరరావు
రంగడు	:	మాస్టర్ వల్లం హనుమంతరావు
శోభ	:	శ్రీమతి కొమ్మరాజు పద్మావతి

సంగీతం:

శ్రీ సి. మోహన్‌దాసు.

ఆర్కెస్ట్రా:

వెంకటగిరి ఎమెచ్యూర్ ఆర్టిస్ట్సు అసోసియేషన్.

Page Missing

Page Missing

సీమలో కలలు గంటూ కవిగారి కలంలోకి దిగుతూ: ఆ అమృతధారకు నీ వెధవపాట (వెధవపాట అన్నందుకు రంగడికి కోపం వచ్చిందికాని శోభమాటల వేగంలో కొట్టుకపోతున్నాడు) అడ్డుతగిలి ఆపివేసింది. ఆంధ్ర సాహితీసతికొక అమూల్య అమోఘ, అద్వితీయ అద్భుత, అసహ్య—

కవి : శోభా!

శోభ : క్షమించండి

కవి : క్షమించాం లేండి.

శోభ : కవిగారికి కోపం వచ్చింది. రంగా! రా వెళ్దాం. (వెళుతున్నారు.)

కవి : ఇదిగో—

శోభ : (తానూ తిరిగి చూచింది)

కవి : తమర్నికాదు. తమరు దయచేయొచ్చు.

శోభ : (చర్రున వెళ్ళింది.)

కవి : రంగా! ఇలారా! శోభ పాడమన్నదా నిన్నీపాట?

రంగ : అవునండి! పాడమని ఎదవపాటనటం ఆమె కేమీ బాగోలేదండి. ఇదివరకెప్పుడూ ఇలా అనలేదు. అసలింక పాడమంటే పాడతానేం? మా చౌదరి బాబంటాయనే ఈ పాటంటే చెవికోసుకుంటారు. ఈమె కెదవ పాటయింది కాని!

కవి : చౌదరి బాబెవరు? ఈ పాట వ్రాసిందాయనేనా?

రంగ : చౌదరిబాబు నెరగరాండి? మా సంఘం పెద్దండి. ఈ పాట రాసింది ఆయన కాదండి!

శోభ : (మరల వచ్చింది ఏదో పుస్తకంకోసం అన్నట్లు)

రంగ : ఎవరో పెజా కవంట. మాగొప్పగా సెప్తారండి ఆయన్ను గూర్చి. మంచిమంచి పాటలన్నీ ఆయన రాసినయేనండి.

శోభ : ఆఁ. కవులకేం తక్కువ ఈ కాలంలో. ఏమీ పనితోచని వాళ్ళందరూ కవులై కూర్చుంటున్నారు. భాష, ఛందస్సు, వ్యాకరణం, అలంకారాలు ఏవీ ఎరగని వాళ్ళందరూ ప్రజాకవులని బయల్దేరుతున్నారు, వాళ్ళు వ్రాసే ప్రతిచెత్తా ప్రజాసాహిత్య మవుతూంది. అందాకా వస్తే నేనూ కవినే; అసలు కవిత్వం అంటే ఏమిటో చెప్తా-విను—

కమ్మని నిద్దుర కల తెరచాటున
నవ్విపోతివే నా రాణీ!
చూచి పోతివే ప్రియురాలా!
పున్నమి వెన్నెల నీ నవ్వైతే
కలువకన్నె నా హృదయం కాదా!
నవ్వి పోతివే నా హృదయానికి
చిమ్మచీకటులు కమ్మికొన్నవే!
పాటపాడి నా బ్రతుకు తోటలో
తేనెల సోనలు త్రిప్పరాదటే!
నేనే నీవే నీవే నేనే
లోకమంతా ప్రేమధామమే!

లబూసుగాని రంగడు పాడిన పాటను గురించి మీ అభిప్రాయ మేమిటండీ ?

కవి : చాలా బాగుంది.

శోభ : అదిగో కవుల్లో కనుపించే మరో దుర్గుణం! ముఖప్రీతి కంటున్నారు.

కవి : ఆఁ. తమ ముఖప్రీతికే అంటున్నా!

శోభ : అయితే బాగుందంటారు.

కవి : బాగుందనే అన్నాను.

శోభ : ఆ పాటలో భావాన్ని అంగీకరిస్తారా?

కవి : ఏమిటీ క్రాసులు ?

శోభ : క్రాసులనుకుంటే నా కెందుకొచ్చిన గొడవ. నమస్తే ! (వెళ్ళింది.)

కవి రంగా !

రంగ : బాబుగారుంటే ఇట్లా మాట్లాడరండి. అన్నగారింట్లో లేకుంటే నన్నుకూడా పొద్దస్తమానం పాడమని చంపేస్తారు.

కవి : రంగా! మీ సంఘమేమిట్రా ?

రంగ : కూలోళ్ళ సంగమండి. చౌదరయ్యగారా సంఘానికి పెద్ద. ఆయన మాకు మంచి సెబ్బరా సెప్తుంటారండి. అయితే బాబూ! తమరూ కవులే గద ?

కవి : ఏం ? ఎందుకూ ?

రంగ : తమరీలాంటి ..

కవి : ఎవరు చెప్పారు ? శోభ చెప్పిందా ?

రంగ : అవునండి. లేకుంటే నాకెలా తెలుస్తుందండి ?

కవి : ఏమని చెప్పింది ?

రంగ : మీ పాటలన్నీ ఏంటో మాబోటోళ్ళకి తెలవ్వనీ, ఏమీ బాగుండవనీ, ఆడోళ్ళ అందాలనుగూర్చే ఏంటో... రాస్తారనీ...

కవి : ఎప్పుడన్నది ?

రంగ : నేను పాడినప్పుడల్లా అంటూంటారండి.

కవి : ఊఁ. ఇంకా !

రంగ : బాబూ ! అడక్కండి, కోప్పడతారు.

కవి : అడగనులే. ఇంకా ఏమన్నది చెప్పు ?

రంగ : మీకిలాంటి పాటలంటే తలనెప్పని.

కవి : ఊఁ. ఇంకా ?

['రంగా' అని లోపలినుంచి శోభ కేక]

రంగ : అమ్మగారు పిలుస్తున్నారండి. ఎళ్తొస్తా బాబూ! అమ్మగారి నడక్కండి... మళ్ళా... (వెళ్తాడు)

[దాసు వచ్చాడు.]

దాసు: ఏం బాబూ ! ఉత్తరాలేవన్నా వున్నాయా ?

కవి : లేవు దాసూ!... బాబుగారున్నారా ?

దాసు: లేరు. ఎక్కడికో వెళ్లారు.

కవి : ఎక్కడి కెళ్ళారు ?

దాసు: ఆఁ ఎక్కడికెళ్తారు? ఏవో మీటింగులని, సాలని ప్రొద్దస్తమానం తిరుగుతుంటారు. ఒక్క తీరిక వుంటేనా? ఆఁ మొన్న నువ్వు వ్రాసిచ్చిన—డా న్యాసం చాలా బాగుందని అందరూ అంటున్నారు. బాబుగారు కూడా తడుముకోకుండా మహా మజా చదివేశారు. అది మరీ అందం తెచ్చింది నీ వ్రాతకు.

కవి : నేను వ్రాసిందని అందరికీ తెలుసా?

దాసు: వినేవారికెలా తెలుస్తుందిలే, చూసేవారికి తెలుస్తుంది కాని. అసలు బాబు తెలిసేటట్లు చదువుతాడా? నిజంగా బాబు చాలా తెలివైనవాడు. చిన్నతనం నుంచి శోభమ్మ అచ్చం తల్లిపోలిక, పట్టి అమాయకురాలు. నేను వీళ్ళందరినీ ఎత్తుకు తిరిగేవాణ్ణి. నన్ను ఒక్కక్షణం వదిలి వుండేవారు కారు. ఇప్పుడు కదా బాబు వుపన్యాసాలు, సభలు, పదవులు, పెద్దవాడైనాడు, యజమాని గనక 'మీరు' అనాలిసొస్తోంది. అది సరే గాని నాయనా, నువ్వెంతవరకు చదువుకున్నావు?

కవి : బి. ఏ. అఘోరించాను.

దాసు: ఎందుకు నాయనా అంతకష్టంగా అంటున్నావు!

కవి : ఏమీలేదు దాసూ!

దాసు: ఏమో! నీ తత్వమే ఏమిటో విచిత్రంగా వుంది.

కవి : విచిత్రంగా వుందా!

దాసు: కాదూమరి! బి. ఏ. చదివావు. కవిత్వం చెప్తావు. కుర్రాడివి. నీ వుపన్యాసాలను వింటూంటే అందరూ ఆశ్చర్యపోతున్నారు. బాబుగారి కెక్కడలేని పేరొ

ండి. ఇంత తెలివిగలవాడివి......నువ్వెందుకింత కష్టంగా మాట్లాడుతున్నావో...నీ హృదయంలో ఏదో బాధవుంది. చెప్పుకోలేకున్నావు. చూడునాయనా దాసు దాపరికం అంటే ఏమిటో ఎరగడు. అందుచేత అనుకున్నది అనుకున్నట్లు అడిగేస్తాడు; మరేమను కోకేం?

కవి : దాసూ! పాతిపెట్టిన దయ్యాన్ని మరల పైకిలాగుతున్నావు.

దాసు: నీకంత కష్టం కలిగించేటట్లయితే నేనేం పలకను. నువ్వంటే వున్న అభిమానంకొద్దీ ఈ మాత్రమన్నా పలికాను కాని...

కవి : అదికాదు దాసూ! మీరు పుణ్యాత్ములు!

దాసు: పుణ్యాలూ, పాపాలు మనకెందుకు నాయనా పేదోళ్ళకి!

కవి : నిజం దాసూ! మీరు పుణ్యాత్ములు కనుకనే బ్రతుకుతున్నారు. మీరు బ్రతకటమేకాదు, మిమ్మల్ని ఆశ్రయించుకున్నవారినీ బ్రతికిస్తున్నారు. కాని కవులలా కాదు. కవులు దౌర్భాగ్య దామోదరులు. కవులు బ్రతకటానికి వీల్లేదు.

దాసు. కవులు కవులు అని వూరికే అనటం దేనికి? అయితే నాయనా ఎందరో మనుష్యులు బ్రతుకుతున్నారే, కవులు మనుష్యులుకారా?

కవి : నీకు తెలీదు దాసూ! నిజంగా కవులు బ్రతకటంలేదు. కవులు బ్రతకటానికి పుట్టలేదు.

దాసు: ఎవ్వడూ బ్రతకటానికి కాదు పుట్టింది. ప్రతివాడూ చావటానికే.

కవి : అదికాదు. అందరిలోకి నేనున్నానే, నేను...పరమ దౌర్భాగ్యుణ్ణి. అందుకే ప్రపంచం నన్ను చితకగొట్టేసింది. నన్నొకడినేకాదు, నన్నాశ్రయించుకున్న అమాయక జీవుల్ని తన రాతిచక్రాలక్రింద నలిపేసింది. వాళ్ళెందుకు నన్నాశ్రయించాలి? ఇంతకూ అది వాళ్ళ తప్పుకాదు. శిక్షననుభవించటానికి! నాదే తప్పు! అందుకు శిక్ష వాళ్ళుకూడా అనుభవించారు. కాకుంటే కవికి భార్యెందుకు? బిడ్డలెందుకు?

దాసు: నెమ్మదిచేసుకొని అసలు కథేంటో చెప్పు ఆవేశపడకు!

కవి : దాసూ! నే నెన్నాళ్ళనుంచి ఇక్కడుంటున్నానో నీకు తెలుసుగా?

దాసు: దాదాపు రెండేళ్ళయింది.

కవి : అంతకు క్రితంగాథ యిది. పేదకుటుంబం నాది. ఉన్నది కాస్తా అమ్మి నాకు బి. ఏ. వరకు చదువు చెప్పించారు. వంశాన్నుద్ధరిస్తానని ఎన్నో ఆశలు పెట్టుకున్నారు తలితండ్రులు. చదువుపూర్తయింది. ఆ స్తిహరించిపోయింది. అప్పటికే నాకు కవిత్వంలో ప్రవేశం వుంది. ఉద్యోగ ప్రయత్నంలో కొన్ని సంవత్సరాలు గడిచినవి. దాసూ! కవితత్వం నువ్వెరగవు! కవి వింతమనిషి. కవి గుమాస్తా కాలేడు. కవి చేయతగ్గ ఉద్యోగాలు చాలా తక్కువ వున్నాయి యీ సంఘంలో. అందుచేత ఏ వుద్యోగాన్నీ అంటిపెట్టుకొని వుండలేకపోయాను. అది నా తప్పే

కావచ్చు. కానీ యీ ప్రపంచం నన్ను మోసంచేసింది. కవిగా పెద్ద భవిష్యత్తు కలదని కలలురేపింది. కవిగా బ్రతగ్గలనన్నే స్వప్నంలో నన్ను కూలదోసింది.

దాసు: ఇదిగో నా మాటవిను. శ్రీనాథుడంతటివాడు "కవితన్ చెప్పిన పాడనేర్చిన వృథా కష్టంబె" అని వాపోయాడు. కవిత్వం సరదాగా వుండొచ్చు గానీ, దానివల్లనే బ్రతకాలనుకోటం పొరబాటుకాదూ! అవన్నీ పోయాయి నాయనా, అది ఏ కృష్ణదేవరాయల యుగమో?

కవి : నిజం దాసూ! కవిత్వం కడుపునిండని గాలికూడైన కీర్తిని గడించటానికి మాత్రమే ఉపయోగపడింది. ఆ కీర్తిని జీర్ణించుకోలేక నా సంసారమంతా మారణ హోమమైంది. భార్యపోయింది, బిడ్డలు ఒకరివెంబడి ఒకరు పోయారు. ఆకలికి, రోగాలకు ఆహుతి అయ్యారు. ఇంకేముంది దాసూ, నాకీ ప్రపంచంలో పని? నా కవిత్వాన్ని అభినందించి, ఆనందించి తెగ పొగడిన యీ ప్రపంచం నా భార్యా బిడ్డలను యిన్ని గంజినీళ్లు పోయ లేకపోయిందేం? మమ్మల్ని బ్రతకనిచ్చిందా? నా పెళ్ళాం మానసంరక్షణ కంత గుడ్డపేలిక ఇవ్వలేక పోయిందే! నాకేంపని దాసూ ఈ ప్రపంచంలో? ఈ ప్రపంచంలో ఎలా బ్రతకటం దాసూ?

దాసు: (నవ్వుతున్నాడు)

కవి : ఏమిటి దాసూ! అలా నవ్వుతున్నావు?

దాసు: బ్రతకటం అనేది ప్రపంచంలో కాకపోతే ఇంకెక్కడ వుంటుందా అని. ఇంకేం! సర్వసంగ పరిత్యాగివి. ఈ

గది, యీ సోఫాలు, కాఫీలు, అన్నిటినీమించి సిగరెట్లు బూడిచేయటం ఎందుకూ! మానేయ్!

కవి : దాసూ! పరిహాసమాడుతున్నావ్?

దాసు: పరిహాసం కాదు! కవులందరూ యిలా కబుర్లుపోగులుగా తయారవుతారేం? ఇదిగో యీ నొసట ముడతలు చూడు! ఈ ముసలి దేహంచూడు. ఈ దేహం ఎన్ని కష్టాలు పడింది? ఈ హృదయం ఎన్నిగాయాలు తిన్నది? ఈ కళ్ళు ఎన్నిరోజులు ఏకధారగా కన్నీరు కార్చినవి? కాని, నీలా పిరికిమందు తినలేదే నేను? నీలా ప్రపంచంనుండి పారిపో లేదే నేను? ప్రపంచంమీద అలిగి ఏం సాధిస్తావు? ఎవరిమీద నీ అలుక? అలిగి నీ స్వశక్తినీ, స్వతంత్రతనూ చంపుకొంటావా? చీకటి కొట్టులో కూర్చొని కళ్ళు మూసుకొని కాలం గడిపేయాలనుకొంటావా? సోమరిపోతులా బ్రతికిపోవాలనుకుంటావా? ప్రపంచం నిన్ను పోషించాలీ? కవిగా బ్రతకలేకపోతే కూలీగా బ్రతుకు. అంతేకాని, యిలా ఒకరి పంచలో తలదాచుకొని...

కవి : దాసూ!

దాసు: మంచిచెబితే అందరికీ కోపం వస్తుంది. ఆలోచించేవాళ్లే అరుదు. సరే! నా కెందుకొచ్చిన గొడవ గుమాస్తా ముండాకొడుకి-! వెళ్ళొస్తా. (వెళ్ళాడు)

[బాబు వచ్చాడు.]

కవి : నమస్తే!

బాబు: నమస్తే!

: చస్తున్నాం! ఈ సమాజాలతో, సభలతో వేగలేక. అబ్బబ్బ! ఊర్కే మొహర్బానీ కేడవటమేకాని లేకుంటే ఎందుకొచ్చిన అవస్థ యిది? కొంచెం వుదార స్వభావం చూపించేసరికి ప్రతివాడూ పీక్కుతింటానికి మనపై బడతాడుకదా? ఎన్నిటికని అధ్యక్షులుగా వుంటాం. ఎన్నిటికని విరాళాలిస్తాం...ఇదిగో ఇదేమిటో చూడు. ఎవరో ఆంధ్ర సారస్వతాభివర్ధనీ సమాజమో ఏమిటో గొడవ. పేర్లకేం తెగ బారెడు; చేసేపని ఏమీ లేకున్నా ...అన్నట్లు మరచా. మొన్న సనాతన ధర్మోద్ధారక సమాజంవారు నన్ను అధ్యక్షులుగా ఎన్నుకున్నందుకు అంగీకారం తెలపాల్సిందని వ్రాశారే, వాళ్ళకు ఉత్తరం వ్రాశామా?

కవి : వ్రాశామండి. (దాసు అకౌంటు పుస్తకాలు తెచ్చి పెట్టి వెళ్ళాడు)

బాబు: మనతో ముందుగా చెప్పనూ చెప్పరు—తీరా అధ్యక్షులుగా ఎన్నుకున్నామని మాత్రం వ్రాస్తారు. చూస్తే యీ సమాజాలు చేసే పనేమీ వుండదు సరిగదా విరాళాలు పీక్కుతినటానికని మనల్ని ఆశ్రయిస్తారు గద్దలగుంపుల్లా, ఈ అధ్యక్షపదవి లంచంగొట్టి! ఊం. ఇదిగో రఘూ వీళ్ళక్కూడా ఓ వుత్తరం రాసిపెడుదూ నీకు పుణ్యముంటుంది. ఎక్కడని తీరిక చేసుకోను వీటి కంతా...

కవి : ఏమని వ్రాయమన్నారు?

బాబు: వాళ్ళేమని వ్రాశారు?

కవి : శ్రీ రావుబహదూర్ బాబురావు నాయుడుగారికి (చదువుతాడు)

బాబు: ఆఁ. ఆఁ. ఆ గొడవంతా నా కక్కర్లేదు. క్లుప్తంగా విరాళమా ? అధ్యక్షపదవా ?

కవి : ......విరాళమండీ !

బాబు: విరాళం! ఎక్కడపోసి పెట్టుందని ? అసలు ఈ సంఘం అఘోరించే దేమిటి ? విరాళమట విరాళం! ఈ విరాళాలతో మనం దివాళా తీసేట్టున్నాం. పాడుసంఘాలు! పాడువిరాళాలు !

కవి : ఏం వ్రాయమన్నారు ?

బాబు: ఊఁ మీ సంఘం ఎప్పుడు స్థాపించారు ! ఎందుకు ? ఇంతవరకు ఏం చేశారు? వ్రాసే మాకు సంతృప్తికరంగా వుంటే పంపుతామని వ్రాయి.

కవి : అదికాదండీ ! తమరు క్రిందటిసారి అధ్యక్షత వహించి నప్పుడు 1000 రూపాయలు వాగ్దానం చేశారటండీ !

బాబు: ఆఁ. వెయ్యిరూపాయలు వాగ్దానం చేశానూ ? (డైరీ తీసిచూసి)ఆఁ అవును. జాన్యువరిలో, ఇప్పుడు డిసెంబరు కదూ ? ఇంతలో ఏం మునిగిపోయింది ? మేనర్సు తెలియని బ్రూట్సు ! వాగ్దానంచేస్తే తప్పుతామా ! ఊఁ— మీరొచ్చి తీసుకెళ్ళాల్సిందని వ్రాయి. అబ్బబ్బ ! ఈలాంటి పనులేవో నువ్వు చేసిపెడుతున్నావు గనుక సరిపోతోంది కానీ, లేకుంటే యీ సమాజాలతో సభలతో నాకీపాటికి మతిపోయి వుండేది.

కవి : అవునండి. నాకు జ్ఞాపకముందండి. ఈ సమావేశానికి అధ్యక్షోపన్యాసంకూడా వ్రాసిచ్చాను, ఆంధ్రసాహిత్యం మీాద !

బాబు: ఆఁ. ఆఁ. అవున్లే—

[దాసు వచ్చాడు కొన్ని కొత్తపుస్తకాలతో]

బాబు: ఏమిటది ?

దాసు: పుస్తకాలండీ !

బాబు: ఎవరికి ?

దాసు: మనకేనండి.

బాబు: ఎక్కడివి ?

దాసు: పోస్టులో వచ్చాయండి.

బాబు: ఏం పుస్తకాలవి ?

దాసు: నేను చదవలేదండీ !

కవి : నేను ఆర్డరిచ్చానులేండి కొన్ని పుస్తకాలకి. అవై వుంటాయి.

దాసు: ఆఁ అవునండి.

బాబు: ఓ ! అలాగా ! ఈ ఇంటిలో ఎవరో ఒకరుండితీరుతారు యిలా పుస్తకాలు కొని పడేయడానికి. మా తండ్రి గారికి పుస్తకాలంటే ఎంతో సరదా ! ఆ పెద్ద లైబ్రరీ మా యింట్లో చూచావుగా—అదంతా మా తండ్రిగారు కొన్నదే ! ఆయన బ్రతికి వున్నంతకాలం ఆ పుస్తకా లన్నీ చదవండిరా అని ఒకటే గోల ! మా శోభ

మాత్రం అన్నీ చదివేసింది. మన కెక్కడుంది తీరిక ? ఎంతయింది ......

దాసు: పాతికరూపాయలండి !

బాబు: సరే.(రంగడు బ్రాంది సీసాలు తెచ్చిపెట్టి వెళ్ళాడు.)

దాసు: (వెళ్ళాడు)

బాబు: కవిగారూ ! కొత్తపుస్తక మేమన్నా వ్రాస్తున్నారా ?

కవి : ఆలోచిస్తున్నా కొత్తది మొదలెట్టాలని.

బాబు: ఏం వ్రాసి ఏం ప్రయోజనం ! అలా మూలపడేసివుంచటానికెందుకూ వ్రాయటం ; నీ తత్వమేమిటో నాకేం బోధపడటంలేదు. ఇన్నాళ్ళూ చూచాను నువ్వుగా ఏమన్నా చెప్తావేమోనని. ఉపయోగం లేకపోయింది. చూడు ! అసలు అచ్చుపడి ప్రపంచంలో ప్రచారమై నలుగురూ చదువుకుందుకు కాకుంటే మరెందుకూ వ్రాయటం...ఏమంటావ్ ! ఇప్పటికేవో రెండు పుస్తకాలు పూర్తయినవన్నావు. అవి రెండూ యిలా ఇవ్వు. నువ్వు అడగకపోయినా నేనే అచ్చుకు పంపుతా.

కవి : అచ్చువేయిస్తారా ? నా పుస్తకాలా !

బాబు: అవును. ఏం ? అచ్చువేయించుకునే వారంతా మహా నీకన్నా దిగొచ్చారేం ? అసలు యీ కాలంలో ప్రెస్ లెక్కువైనకొద్దీ ప్రతి చెత్తపుస్తకమూ అచ్చుకావటమేగా ! ఇంకో రహస్యం చెబుతాను విను. ఎప్పటికప్పుడు వ్రాసింది అచ్చయిపోవటం చాలామంచిది. ఎందుచేతంటే ఇంకా కొన్నాళ్ళకి ఏ కవికో ఇదే ఐడియా కలి

గింధనుకో. వ్రాసి ప్రింట్ చేస్తాడనుకో, అప్పుడు మనదే మవుతుంది? తీరా కాపీ అనేస్తారా! కవిగా వుండి నీకీ మాత్రం వ్యాపార రహస్యం తెలీలేదంటే చాలా శోచ నీయమే! అచ్చయితే చాలురా భగవంతుడా అని అలమటిస్తున్న కవులెందరు లేరంటావు? అవి రెండూ నవలలేనా?

కవి : కాదు ఒకటి పద్యకావ్యం! ఇంకోటి పాటల సంపుటి.

బాబు: పాటల సంపుటి! ఆఁ. అవును ప్రణయజ్వాల అనికదూ? చాలా బాగున్నాయి సుమా! ఒకటి రెండు శోభ పాడుతూంటే విన్నా. అలాంటివి బూజుపట్టి పోవడం నాకేమీ ఇష్టంలేదు. ఏం? ప్రెస్సుకు పంపమన్నావా?

కవి : క్షమించండి. నా పేరు వెల్లడికావటం నాకిష్టంలేదు. నాలో ఆరిపోయిన ఆశలను మరల ఎందుకు రేపుతారు? ఇప్పుడిప్పుడే మానుకొస్తున్న మనసులోని గాయాలను మరలా కెలక్కండి. నాకేమీ అక్కర్లేదు. ఇలా బ్రతికి పోతే చాలు!

బాబు: ఊఁ. నిన్ను మొట్టమొదటి రోజు నేను కలుసుకున్నప్పు డేలాగున్నావో ఇంకా అలాగే వున్నావు! ఏమో నీ యిష్టం ఇదిగో రఘూ నీవు తెలివిగలవాడవనీ, అభి వృద్ధిలోకి రావాల్సినవాడవనీ నిన్ను చూచినరోజే అనుకున్నా. అనుకునే నిన్ను చేరదీశా. జరిగిపోయిన దాన్నంతా మరిచిపోయేందుకు మంచి వాతావరణం వుండాలని నిన్ను మాయింట్లోనే వుంచుకున్నా కాని

అదేమిటోం, నీలో ఇంకా ఆ నిరాశ పోలేదు. ఈ ఇంట్లో కూడా నీకేదన్నా కష్టంగా వుందా! చెప్పు!

కవి : క్షమించండి అలాంటిదేమీ లేదు. మీ అభిమానానికి నేను ఆ జన్మాంతం కృతజ్ఞుడిని.

బాబు: ఆఁ అదంతా ఎందుకులే! మా యిల్లు తరతరాలుగా యిలాగే సంస్థానంలా జరిగిపోతూంది. కవి పోషణ, కవితాగోష్ఠి అంటే మా నాన్నగారికెంతో సరదా! నాకు బాగా జ్ఞాపకముంది మా నాన్నగారి వెంట ఎప్పుడూ ఒక పండితు డుండేవాడు. ఆయన ఒక పట్టు పొడుం పీల్చి మా నాన్నను పొగుడుతూ గడగడ వంద పద్యాలు చెప్పేసేవాడు.

కవి : చాలా గొప్పవాడే!

బాబు: ఆఁ అవి పాతకాలాల్లే! ఇప్పుడూ అలాంటి కవు లున్నారు. కాని రకం కొంచెం మారిందంతే! అయితే అచ్చుకక్కర్లేదంటావ్?

కవి : క్షమించండి మీ మాట కాదంటున్నానను కోకండేం!

బాబు: పోనీలే నీ కిష్టంలేకుంటే అక్కర్లేదు. ఆ పుస్తకాలిలా యివ్వు! చదివైనా యిస్తా.

కవి : శోభదగ్గ రున్నాయి, తెప్పించనా?

బాబు: అక్కర్లేదులే నేను తీసుకుంటా.

దాసు: (వచ్చాడు) బాబూ! తమకోసం...

బాబు: ఎవరు?

దాసు: ప్రెస్ అతనండి లోనికి రమ్మంటారా?

బాబు: చూచావా? (కవితో) ప్రెస్ అతన్నికూడా రమ్మన్నాను. నువ్వొక్కరలేదంటున్నావు; నేనేం చేయను? దాసూ! కవిగారెంత చెప్పినా వినడంలేదు. అక్కర్లేదు వెళ్ళమను.

దాసు: పుస్తకాలు పూర్తియినాయటండి. మీరొకసారి చూచి బిల్లుచేస్తారేమో నని.

కవి : ఏం పుస్తకాలండీ?

బాబు: ఆఁ. ఏదో మున్సిపల్ రసీదు పుస్తకాలు. వెధవ! తెలివి మాలినవాడు. ఆ బిల్లు ఆఫీసులో ఇవ్వమను ఇక్కడెందుకు?

దాసు: అవికావండి ఏవో!

బాబు: దాసూ! మహా తెలిసినట్టు మాట్లాడకు. వాడుసరే నీకూ ముసలితనంలో మతిపోయిందేం?

దాసు: ఈ కాలంలో వయసువాళ్ళకే పోతూందండి.

బాబు: (ఉరిమి చూచాడు)

దాసు: (వెళ్ళాడు)

బాబు: *O! 4 O' Clock!*

[కొండయ్య రొప్పుకుంటూ పరుగెత్తుకొచ్చాడు]

కొండ: బాబూ, బాబూ! పెమాదం! పెమాదం! పెమాదం జరిగింది!

బాబు: (ఆదుర్దాగా) ఏం జరిగింది?

కొండ: ఈరడి శెయ్యి మెసిన్లో సిక్కొని యిరిగిపోయిందండి. రకతం ఎల్లవతై పారిపోతుండాది. సుహా తప్పిపోయి పడుండాడు బాబయ్యా!

బాబు: (తాపీగా కూర్చొని పొగ వదుల్తూ) తప్పెవరిది?

కవి : (బాబు ప్రశ్న కవిని కలవరపరిచింది)

కొండ: తప్పెవరిదైతే ఏంబాబయ్యా! ఆడి శెయ్యి ఇరిగిపోయింది. ఆడి పెల్లాం బిడ్డలు గోడు గోడున ఏడ్చిపోతుండారు. తమరొకసారి దయ శెయ్యండి బాబయ్యా! అసుపత్రికక్కూడా మోసుకెల్లాలా; పడేసుండారు! ఎంత పెమాదమో ఏమో!

బాబు: మెషన్లలో ఏమీ లోపం లేదుగదా?

కొండ: అయన్నీ సూసుకోలేదండి; ఆనుపడ్డాడు. పాక్టరీ పాక్టరీ ఒక్కసారి కెవ్వుమన్నది. నా మతోయింది. తమకాడికి పరుగెత్తుకొచ్చా.

బాబు: ఫ్యాక్టరీ పని మొదలెట్టే పూర్వం మెషన్లన్నీ సరి చూశారా?

కొండ: సూశాగండి. అప్పుడన్నీ బాగుండాయి.

బాబు: మరి ప్రమాదం ఎలా జరిగింది?

కొండ: ఆడి కర్మ! నన్నడిగితే నేనేం సెప్పను?

బాబు: ఆయిల్ మేన్ గా వుండి ఆ మాత్రం మెషీ-
తెలియవూ? సరే! నువ్వెళ్ళు. నేనొ

కొండ: శిత్తం బాబూ! (వెళ్ళాడు)

బాబు: (త్రాగి) త్రాగుబోతు వెధవలు! తప్ప త్రాగివచ్చి దేహంమీద ప్రజ్ఞలేకుండా పనిచేస్తూంటారు. చెయ్యి తెగిందంటే యెందుకు తెగదూ? మదించిపోతారు వెధవలు.

కవి : త్వరగా వెళ్ళండి పాపం! ఎంత ప్రమాదమో ఏమో!

బాబు: ఆ ఫ్యాక్టరీ అంటే యిలాంటి ప్రమాదాలు జరుగుతుంటాయిలే! (వెళ్ళాడు)

దాసు: (అకౌంటు పుస్తకాలు తీసుకెళ్ళటానికి వచ్చాడు) ఏం బాబూ అలా చూస్తున్నావు?

కవి : ఫ్యాక్టరీలో ప్రమాదం జరిగిందట దాసూ!

దాసు: మన ఫ్యాక్టరీలోనే?

కవి : అవును దాసూ!

దాసు: మనకేం ప్రమాదాలు రావే!

కవి : ఎవరో వీరయ్యట, కూలీ, చెయ్యి విరిగిపోయిందట; బాబుగారు కూడా వెళ్ళారు.

దాసు: బాబు వెళ్ళిమాత్రం ఏంచేస్తారులెండి? విరిగినచెయ్యి అతుకుతారా? తప్పెవరిదో విచారించు కొస్తారు. అంతేగా!

కవి : అంతేనా దాసూ?

...ంతేకదా నాయనా! చెయ్యి విరగటమంటే వూరేట...
...ండా? తప్పెవరిదో వుండాలి కదూ? యజ...
విచారించాల్సిన మొదటివిషయమే అది!
...కెందుకులే! (వెళ్ళాడు)

రంగ : (గ్లాసులు పట్టు కెళ్ళటానికి వచ్చాడు) బాబుగోళ్లా రాండి!
కవి : ఫ్యాక్టరీ కెళ్ళారు రంగా ! ప్రమాదం జరిగిందట !
రంగ : ఏంటి బాబూ ! ఫాక్టరీ తగలడ్డదా ?
కవి : కాదు రంగా !
రంగ : కారు డాసయిందేం !
కవి : కాదు రంగా ! మెషిన్లో చిక్కుపడి ఒక కూలీ చెయ్యి తెగిపోయిందట !
రంగ : నిజంగానా ?
కవి : అవును రంగా ! ఎవరో పేరియ్యాట పాపం !
రంగ : ఈరయ్యే ! (గ్లాసులు క్రింద జారిపోయినవి) మా నాన్నే ! మా నాన్నే ! మా నాన్నే ! (పరుగెత్తుతాడు)

[తెర పడుతుంది]

పరివర్తన

రెండవ రంగం

[బాబు ఇంట్లోగది. పైప్ తాగుతూ ఇటుటు పచారు చేస్తున్నాడు. కొండయ్య ఒకవైపు నిల్చున్నాడు.]

బాబు: ఊఁ అయితే ఏమంటావురా ?

కొండయ్య: అనేదేముంది బాబయ్యా తమకు తెలవంది !

బాబు: అదే ! అదే ! మాకు తెలియందేమీ లేదని మీరు తెలుసుకున్నారా అని ఇప్పటికైనా ?

కొండ: తమకు సెప్పాలా బాబూ ? ఏనాడో తెల్సుకున్నాం.

బాబు: ఒరే ! ఇదిగో, మీ నాయన పోయేటప్పటికి నువ్వు చాలా చిన్నవాడివి. మీ నాయన మా దగ్గర పనిచేసి ఎంతో అభిమానం, నమ్మకం సంపాయించుకున్నాడు. నువ్వూ ఆ అభిమానం సంపాయించుకో. మనిషన్న తర్వాత కృతజ్ఞత వుండాలిరా ! ఏమంటావ్ ?

కొండ: శిత్తం బాబూ ! మాలో వుంది అదొక్కటే అనుకుంటా దొరా !

బాబు: సరేలే ! ఏకడి కొచ్చిన ప్రమాదం. నాకూ ఎంతో కష్టంగా ఉందిరా ! వాడికి శాశ్వతంగా సహాయం చేయాలని వుందిరా !

కొండ: శిత్తం దొరా! పిల్లాజల్లా కలోడు. తమరు దయసు కుండావుంటె ఇంకెవరు సూత్తారు బాబూ!

బాబు: కొండయ్యా! దేనికెవరు కారణంరా యీ లోకంలో? మనం పూర్తే- అనుకోవటమేగానీ మనం అనుకోకుండానే ఎన్నో జరుగుతుంటాయి. వీరడి చెయ్యి విరిగిపోయిందా, తప్పెవరిదైతేనేం? విరిగిపోయింది. ఇక ముందు విషయం ఆలోచించాలిగాని, దీనిని గురించి 'నువ్వా నువ్వా' అని మనం పీకులాడితే ఏమి లాభం చెప్పు? యీ విషయం పూరికే పొక్కించుకోవటంవల్ల మీకు వచ్చేలాభం ఏమీ వుండదు. మీ వాళ్ళతో చెప్పి ఇది ఇల్లా సర్దేయండి. అవసరమైతే మిమ్మల్ని ఆదుకోవాల్సిన బాధ్యత మాకుందిరా; సరేనా?

కొండ: మన్నించండి దొరా! మా సంగంతో మాట్లాడిగాని ఏదీ సెప్పలేను.

బాబు: ఈ సంఘాలేరా మీ కడుపు కొట్టేస్తున్నవి. కూచున్న కొమ్మని నరికేసే బాపతురా మీది.

కొండ: ఏం బాపతో బాబు; ఏ బాపతైతే ఏం?
మా నాయన నాయన అందరూ
పనిచేసి బతికినోళ్లు. నేనూ పనితో
గడిసినై. ఇందరం పనిచేశా
రోజన్నా హాయిగా కద
అదేంకర్మో? మా పా
లవతాండయి. ఇక

కూడా ఇట్టాగే సగం కడుపుకి తిని సావాల్సిందేనా అని దొరా మా ఏడుపు!

బాబు: మేం మాత్రం ఏమయ్యాంరా? మే మేదో బంగారం తింటున్నామనికదూ మీ అభిప్రాయం.

కొండ: బంగారం తింటంలా దొర; మా పాణం తింటున్నారు; మా రకతం మాంసం తింటున్నారు.

బాబు: (పెద్దగానవ్వి) పిచ్చివాడ! మే మామాత్రం వుండబట్టే కదూ? మిమ్మల్ని అయ్యో పాపం అనగలుగుతున్నాం. అదంతా ఎందుకులే; ఇదిగో తీసుకో.

కొండ: డబ్బా బాబు?

బాబు: అవునురా, మీకుకాకుంటే ఇంకెవరికిస్తాం తీసుకో! (నోట్లు యిస్తాడు)

కొండ: లంచం ఇస్తారా బాబు లంచం; మమ్మల్నింకా అణగ దొక్కడానికి, మమ్మల్నింకా కుక్కల్లాగా ఆడించటానికి, మా సంగాన్ని పడగొట్టటానికి లంచం. మాకేం అక్కరేదు మీకాడే వుంచుకోండి! (వెళ్ళాడు)

(౧) వెధవలు

ఏం జరిగింది?

చెయ్యి విరిగిపోయింది! అతు
రు. కట్టుకట్టి ఇంటికి చేర్పించాను.
తలేని వెధవలు; బిఖారీలు!
తుందనుకుంటారు.

బాబు: ఆ వీరడు ఆలుబిడ్డలతో సహా అన్నమో రామచంద్రా అని అల్లాడుతూంటే ఆదరించి, చేరదీసి ఫ్యాక్టరీలో పని యిప్పించి, పని నేర్పించి యింతవాణ్ణి చేశానా? ఈ రోజు వాడికీ ఆపదకలిగిందంటే నాకులేని అభిమానం వీడికి పొడుచుకు వచ్చిందా? ఆ చౌదరిగాడు ఈ కూలీకుంకలను కొరెక్కిస్తున్నాడు.

కవి : చౌదరి ఎవరు? కార్మికనాయకుడేనా?

బాబు: ఆఁ నాయకుడే! పనికిమాలిన ప్రతిఒకడూ నాయకుడై పోతున్నాడు. ధనికవర్గం, చైతన్యం, దోపిడి – అని నాలుగు ఎంగిలి ముక్కలు నేర్చుకొని! అసలు యీ వెధవలకు ఎక్కడికి పోయిందంటా తెలివి? వీళ్ళ కుండక్కర్లేదూ కృతజ్ఞత?. నేను ఈ రోజు గెంటేస్తే వాడు పెడతాడా తిండి?

కవి : పాపం దయతలచండి!

బాబు: ఆ మాత్రం నాకు తెలియదూ! ఆ వీరడి పెద్దకొడుక్కి పెళ్ళానికి, ఫ్యాక్టరీలో పని యిస్తానన్నానా! పెద్ద కూతుర్ని మనయింటికి పనికి పంపమన్నానా! ఇంతకన్నా ఎవరు ఏం చేస్తారు? అసలు యీ మాత్రమన్నా చెయ్యాలని ఎక్కడుంది గనక!

కవి : మరి వాళ్ళేం కోరారు?

బాబు: కోరుతారు. కోర్కెలకేం? నేనూ కోరుతా కొండ మీది కోతి కావాలని. హద్దూపద్దూ వుండొద్దూ? అసలు అర్హత వుండొద్దూ? వెధవలు నష్టపరిహారం కట్టి యివ్వాలట. తప్పత్రాగి వచ్చి ప్రమాదం తెచ్చి

పెట్టినందుకు నేను నష్టపరిహారం యివ్వాలట. ఫాక్టరీ రూల్సనీ, వంకాయలనీ ఈ చౌదరిగా డిదంతా చేస్తున్నాడు. చేయనీ వెధవలు! ఏం చేస్తారో చేయనీ! నన్ను బెదిస్తారూ? మలమల వాళ్లే మాడి చస్తారు! చావనీ వెధవలు! (వెళ్ళాడు. చౌదరి వచ్చాడు.)

చౌద : నమస్తే.

కవి : నమస్తే!

చౌద : బాబుగారున్నారా?

కవి : లోపలున్నారు. మీరెవరు?

చౌద : చౌదరి అంటారు.

కవి : కార్మికనాయకులా?

చౌద : అవును, తమరు?

కవి : నేను... కూర్చోండి... రఘు అంటారు.

చౌద : కవిగారు మీరేనా?

కవి : మీ కెలా తెలుసు?

చౌద : విన్నాను.

కవి ఎవరు చెప్పారు?

చౌద : శోభ.

కవి : శోభా!... బాబుగారితో మాట్లాడాలా?

చౌద : అవును. మీతో కూడా!

కవి : నాతోవా!

చౌద : ఆ ఫాక్టరీలో జరిగిన ప్రమాదం విషయం విన్నారా?

కవి : విన్నాను.

చౌద : మీ అభిప్రాయం ?

కవి : నా కంతా అగమ్యగోచరంగావుంది. నా కభిప్రాయమే లేదు.

చౌద : మీ అవస్థ నాకర్థమైంది. మిమ్మల్ని చూస్తే జాలేస్తూంది.

కవి : నన్ను చూస్తేనా ? ఎందుకు ?

చౌద : మీ అమాయకత్వానికి, కాదు—అజ్ఞానానికి.

కవి : మీరు మర్యాదగా మాట్లాడ్డం నేర్చుకోవాలి.

చౌద : క్షమించండి, మీరు కవులు !

కవి : నేను కవినికాను.

చౌద : కాదన్నా మీరు కవులే !

కవి : ఏమిటీ బలవంతం ? నేను కవిని కానో అంటే వినరేం ? నేను కవిగా బ్రతకటంలేదు. కవిగా ఎవ్వరూ బ్రతకటం లేదు; నాకు తెలుసు. కవిననుకొన్న రోజులలో చావు పొలిమేరల కొచ్చాను. అలా అనుకోటం మానేశాను. బ్రతగ్గలుగుతున్నాను.

చౌద : పోనీ మీరు పుస్తకాలు వ్రాస్తున్నారా ?

కవి : వ్రాస్తే ?

చౌద : ఎవరికోసం వ్రాస్తున్నారు ?

కవి : కేవలం నా కోసం—అంతే !

చౌద : ప్రపంచంతో మీ కేలాంటి సంబంధం లేదంటారా ?

కవి : లేదు, లేదు, లేదు !

చౌద : ప్రపంచానికి మీతో సంబంధంవుంది.

కవి : అది నా తప్పుకాదు.

చౌద : మీరే యిలా మాట్లాడితే నేనేంచెప్పను ? మీ రీ నాలుగ్గోడలలో, ఈహంసతూలికాతల్పాలలో హాయిగా కూర్చొని మదిరాపానము, ముదితా ధ్యానంతో ఉమ్మర్ ఖయ్యాంలాగా-

కవి : ఓ అవి నావికావు.

చౌద : క్షమించండి...ప్రపంచంతో మీకు సంబంధం లేదను కుంటే తీరిపోతుందా ?, మీ చుట్టూ చీకటిని మరింత దట్టంచేసుకొంటున్నారు. మీ చేతికి సంకెళ్ళను మీరే వేసుకొంటున్నారు. ఒక్కసారి వెలుగులోకి రాండి, అర్థమవుతుంది.

కవి : మీరు కాంగ్రెస్సా ?

చౌద : కాదు.

కవి : కమ్యూనిస్టులా ?

చౌద : కాను.

కవి : అభ్యుదయ రచయితల సంఘసభ్యులా ?

చౌద : అదీ కాను.

కవి : చెప్పటానికి జడుస్తున్నారు మీరు.

చౌద : మీరన్న వేవీ అంత సిగ్గుపడాల్సిన సంస్థలుకావు, కానీ నేను కేవలం ఒక ప్రజాసేవకుని దృష్టితోనే మీతో మాట్లాడుతున్నాను.

కవి : ప్రజ. సేవ! అర్థంలేని మాటలంటూంటారు మీరందరూ!

చౌద : కవిగారూ ! అజ్ఞాన ప్రజాబాహుళ్యానికిమార్గదర్శకులు కావాల్సినవారు కవులు. దేశంయొక్క సంస్కృతి

స్వాతంత్ర్యం, సౌభాగ్యం సర్వస్వం మీమీద ఆధార పడింది. ప్రజలు మీకలం గీచినబాటల ననుసరిస్తారు. మానవ జీవితంలో అమరవాహిని కవి. కవి చిరంజీవి. ఈనాటి విజ్ఞానానికి కారకులు మీరు. మీనుండి ప్రజలు వెలుగును ఆశిస్తారు.

కవి : ఆఁ- ఆశిస్తారు ఆనందిస్తారు! కవిని కడుపుమాడ్చి చంపుతారు.

చౌద : పొరపాటు! మీరు ఎండమావుల నాశ్రయించుకొని, పాముపడగ నీడలలో తలదాచుకొని మీ వినాశనాన్ని మీరే తెచ్చుకొంటున్నారు. ప్రజలకు కావలసింది వ్రాయండి మీ సాహిత్యాన్ని ప్రజాభ్యుదయానికి వుపయోగించండి. ప్రపంచజీవశక్తి అయిన ప్రజాబాహుళ్యానికి చేదోడు వాదోడుగా నిలవండి. అప్పుడు ప్రజాబలమంతా మీదే. ప్రజలే మిమ్మల్ని పోషిస్తారు.

కవి : ప్రజ, దేశం. సంఘం. ఇవన్నీ పెద్ద పెద్ద వ్యర్థపదాలు, నాకు తెలుసు. వీటితో నన్ను భ్రమపెట్టకండి.

చౌద : సరే. మీ యిష్టం! వాస్తవానికి దూరమైపోవాలను కున్నవారితో వాదించి ప్రయోజనం లేదు. అయినా ఇది సమయమూ కాదు, స్థలమూ కాదు వీలుంటే మరల కలుసుకుంటూ. తప్పకుండా తమ అభిప్రాయాన్ని మార్చుకోగలరు. కాని ఒక్కమాట. మీ కవితాశక్తిని దుర్వినియోగం చేయకండి ప్రజల కపకారం కలిగేలా వినియోగించకండి. అది చాలు!

కవి : అంటే?

చౌద : ధనికుల దౌష్ట్ర్యాలకు తాళం వేయకండి. ఇప్పటి కిది చాలు ఏనాటికైనా—

[బాబు వచ్చాడు]

చౌద : నమస్తే.

బాబు: ఎందుకొచ్చినట్లు ?

చౌద : తమతో సంప్రదిద్దామని.

బాబు: సంప్రదింపుల కేముంది ? మీ సంకల్పం ఏమిటో సాగించండి. అవకాశం దొరికింది. వినియోగించుకోండి!

[అంటూ వెళుతున్నాడు చౌదరి అతన్ని అనుసరించాడు.]

కవి : (తలగట్టిగా పట్టుకుని కూలబడ్డాడు)

శోభ : (వచ్చి కాఫీ తెచ్చి టేబిల్ మీద పెట్టింది. కవి తలఎత్తి చూశాడు.) కాఫీ త్రాగండి, చల్లారిపోతూంది.

కవి : నా కక్కర్లేదు. శోభా !

శోభ : కాఫీ పడకుంటే కవిత్వం రాదేమో ? అన్నట్టు జ్ఞాపక మొచ్చింది. నా క్లాసు మేట్ ఒకడుండేవాడు; కప్పు కాఫీ, కారాఖిళ్ళీ, ప్యాకెట్టు సిగిరెట్లు ఇస్తే చాలు—గడగడా పేజీలతరబడి కవిత్వం వ్రాసేవాడు. అవునుగాని కాఫీకి కవిత్వానికి ఎందుకండీ అంత అవినాభావ సంబధం ?

కవి : శోభా-దయచేసి—

శోభ : వెళ్ళనా ? మీ కంతకష్టంగా వున్నప్పుడు నేనెందు కుండాలి ? వెళతానుగానీ, ఆ కాఫీ త్రాగండి.

కవి : నా కక్కర్లేదు

శోభ : తలనొప్పిగా వుందా ?

కవి : అవును తల బ్రద్దలైపోతోంది. దయచేసి నన్నిలా ఒంటరిగా వదిలేయి యీరోజు.

శోభ : అబ్బ! నిజంగా కాలిపోతూందే! కాఫీ త్రాగండీ——

కవి : (తాగేశాడు.)

శోభ : విశ్రాంతి తీసుకోండి——ఆ——ఫ్యాక్టరీలో ప్రమాదం జరిగింది విన్నారా?

కవి : జరిగిందట!

శోభ : మీకిదివరకే తెలుసా?

కవి : తెలిసింది!

శోభ : పాపం రంగడు ఏడుస్తుంటే నాగుండె బ్రద్దలైపోయింది!

కవి : అతనికి ఏలాగుంది?

శోభ : ప్రాణభయం లేదట. అయినా అతనింక బ్రతికుండి ఏంచేయాను? ఆ చితికిపోయిన సంసారానికి మరింతభారం! అతనొక్కడు గడించి అందరికీ అర్ధకడుపు అంబలైనా పోస్తుండేవాడు. ఇంక ఆ సంసారం సంగతి ఏంకావాలి?

కవి : ఏం కావాలి?

శోభ : ఏంకావాలి? రైల్వేప్లాటుఫారంమీద అడుక్కుతినాలి! అంతగాక యింకేముంది? రెక్కలకష్టం పడేవాళ్ళ గతి ఇంకేమౌతుంది? శరీరం బాగున్నవరకే తిండి! చెమటోడ్చి కండలు తరిగిపోసి కష్టంచేస్తే గంజినీళ్ళప్రాప్తి! లేకుంటే అదీలేదు. ఆ సంసారం ఏంకావాలి? మీరు కవులు! ఒక్కసారి వూహించుకోగలరా? వ్రాయగలరా?

కవి : నువ్వు వాళ్ళను చూచి జాలిపడుతున్నావా?

శోభ : ఏం? నేను మనిషినికానా? నాకు హృదయం లేదను కున్నారా?

కవి : అయితే మీ అన్నయ్య?

శోభ : ఏమన్నారు?

కవి : ఏమన్నాను? నాకు మతిపోతూంది_పోయింది. నేనేం మాట్లాడుతున్నానో నేనెరుగను. ఈ రోజు ఒకట గంటగా నాలో ఏదో బాధ! నాకే తెలియని బాధ ఎందుకో చెలరేగింది!

శోభ : అలా చల్లగాలికి వెళ్ళొద్దాం వస్తారా?

కవి : కారులోనా?

శోభ : నడిచే వెళదాం

కవి : నేను రాను.

శోభ : కార్లో వెళదాం.

కవి : నేను రాను

శోభ : అవును మీరెందుకొస్తారు? ఎప్పుడు అలవాటు లేందే!

కవి : అవును నేను కూపస్తమండూకాన్ని.

శోభ : ఊం తర్వాత?

కవి : నేను చీకటికొట్టులో కూర్చొని ప్రపంచంఅంటే ఏమో ఎరగని అజ్ఞానిని.

శోభ : నే నన్నానా?

కవి : నువ్వునాలా అందరి చేతా అనిపిస్తావు!

శోభ : ఎవరి చేత?

కవి : ఎవరిచేత! నీకు తెలీదూ? చౌదరితో నన్నుగూర్చి ఏమిటేమిటో చెప్పలేదూ నువ్వు?

శోభ : ఏమని చెప్పాను?

కవి : నేను అజ్ఞానినని, ప్రపంచజ్ఞానం లేనివాణ్ణని.

శోభ : చెప్పాను.

కవి : నిన్నెవరు చెప్పమన్నారు? నువ్వేలా చెప్పావు?

శోభ : దానికీ మీ అనుజ్ఞ కావాలేం? నేను మీ భార్యను కాను మీ అదుపాజ్ఞల్లో వుంటానికి.

కవి : అవును, నువ్వు యీ యింటి యజమానురాలివి! నీవు ధనికులయింటి బిడ్డవు. నేను మీ యింట్లో తిండికి పడివున్న ఒక దౌర్భాగ్యుడిని. నువ్వు నన్ను పోషిస్తున్నావు; నీకు నన్నుగురించి ఏమన్నా ఎవరితోనన్నా చెప్పటానికి అధికారముంది! అంతేనా?

[ఈ మాటలు విన్నకొద్దీ శోభకు దుఃఖం కోపం అధికమైంది. కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగినాయి. ఏమేమో చెప్పాలనుకొంది. కాని చెప్పలేక పోయింది. చివరికి తనకే తెలియక 'అవును' అని మాత్రం అనగలిగింది నిష్ఠూరంగా.]

కవి : అవును, నేనంటే నీకెందుకు లక్ష్యముండాలి? నేను బికార్ని. నువ్వు లక్షాధికారివి. నేను నీ కాలిక్రింద పడే పురుగుతో సమానం! కనుకనే బల్లలు తుడిచే రంగడి దగ్గరకూడా నన్ను విమర్శించావు.

శోభ : నేనా?

కవి : అవును. నువ్వే! నా పాటలు పాటలు కావనీ, నా కవిత్వం కవిత్వం కాదనీ, నా వ్రాతలన్నీ చెత్తనీ—

[శోభను ఒక్కసారిగా దుఃఖంపొంగి
వచ్చింది. సోఫాలో కూలబడింది...]

కవి : (కొంచెం కలవరపడ్డాడు) నాకు మతిపోయింది. నేనేం మాట్లాడుతున్నానో నాకు తెలీదు. రెండు సంవత్సరాలయింది నేను మాట్లాడి. మరల యీ రోజు మాట్లాడుతున్నా... ఎందుకేడుస్తావ్ ?

శోభ : (చటుక్కున లేచింది) ఏడవటం లేదు. నేను ధనికుల ఇంటి బిడ్డను! నేను యీ యింటి యజమానురాలిని! మీరు నాయింట్లోపడి వున్న ఒక దౌర్భాగ్యులు! అనండి! అనండి! కొద్దికాలానికైనా శోభ అంటే మీ కర్ధం కాకపోదు (వెళ్తుంది)

కవి : శోభా!

తెరలో

బాబు: ఖచ్చితంగా చెపుతున్నాను. ఈలాంటివాళ్లు లక్షమంది. మహా మహా ఎం. ఏలు, బి. ఏలు కాపలా కాస్తున్నారు వాకిట్లో! నువ్వెంత, నీకూలీలెంత, నిన్ను నీకూలీల్ని నేననుకుంటే ఒక్క నిమిషంలో నాశనం చేయగలను తెలిసిందా? హక్కులు! ఎవడబ్బసొమ్ము? నీ తాత గడించి పెట్టాడా?

చౌద : మాటలు జాగ్రత్తగా రానీ—

బాబు: గెట్ అవుట్. ఫస్టు ఆఫ్ ఆల్ యు గెట్ అవుట్ !

[కవిబుఱ్ఱ యీ సంభాషణతో మరీ తిరిగిపోయింది.
వెళ్తూన్న శోభ యీ కేకలు విని ఆగింది........]

శోభ (మెల్లగా కవిని సమీపిస్తూ) ఏమిటా కేకలు? ఎవరిమీద?

కవి : చౌదరిమీద

శోభ : ఎందుకూ?

కవి : రాయబారం వచ్చినందుకు! కూలీలు నష్టపరిహారం కావా లన్నారట వీరయ్యకు. ఫ్యాక్టరీ రూల్సుప్రకారం ఇవ్వాల్సింది యివ్వమని చౌదరి రాయబారం వచ్చాడు. మెడ గెంటింపులు తీసుకపోతున్నాడు!

శోభ : ....

[బాబు ఉగ్రుడై వచ్చాడు.]

బాబు : *Damn these beggars! nothing doing* _అక్షరం మార్చను! ఏం చేస్తారో చేయనీ!

కవి : రాయబార మేమైంది?

బాబు : రాయబారం లేదు ఏమీలేదు. మదించిపోయారు వెధవలు! నాలుగు రోజులు మాడితేగాని దారికి రారు. రఘూ ప్రెస్‌కో స్టేట్‌మెంట్ వ్రాసిపెట్టు.

కవి : స్టేట్‌మెంటా? ఏమని?

శోభ : అన్నయ్యా! మరొక్కసారి ఆలోచించు.

బాబు : ఆలోచించేదేమీ లేదు. బాగా ఆలోచించాం. ఇక మనం చేయగల దేమీ లేదు!

శోభ : ఏమీ లేదూ?

బాబు : ఏమీలేదు. లేదని చెప్పేశానుకూడా!

శోభ : అయితే వాళ్ళు చేయగలిగింది చాలావుంది!

బాబు : చేయనీ! ఏం చేస్తారో చేయనీ! ఏం సాధిస్తారో సాధించనీ! నన్ను బెదిరిస్తారూ? చేయనీ!

శోభ : అనుకున్నవన్నీ సాధించగల రన్నయ్యా! వాళ్ళు ఒక టయితే మనం చేయగల దేమీలేదు. మన బ్రతుకు వారి కష్టంమీద ఆధారపడింది. మనం పని చేయలేం. తిని కూర్చోగలం. అంతే!

బాబు: శోభా! ముయ్ నోరు!

శోభ : అన్నయ్యా, నా మాటవిను. బీదాబిక్కిని కనికరించక ఇంకెవర్నీ కనికరిస్తావు? ఒక్కసారి ఒక్క కలెక్టరుకో, గవర్నరుకో చేసే టీపార్టీ అంత వుండదే వారు కోరేది! వాళ్ళేంచేస్తారు! పాపం! ఆ సంసారమంతా ఆ ఒక్క జీవిమీద ఆధారపడింది. వాడు, వాడి బిడ్డలు నీ కెంత శక్తిని ధారపోశారు? నీ కెంత లాభాలు సంపాయించి పెట్టారు! నీది కేవలం జీవంలేని డబ్బు మాత్రమే! వాళ్ళు జీవశక్తి! ప్రాణరక్తాన్ని ధారపోశారు. అతను నీ సేవలో అరిగిపోయాడు. కూలిపోయాడు! ఇప్పుడు వాళ్ళేమవుతారు?

బాబు: వాడు చస్తే ఏమవుతారు?

శోభ : నువ్వూ నేను చస్తే—

బాబు: పటప్—(ఈ మాటలతోపాటు చెయ్యికూడా కదిలింది. కాని ఆగింది.)

శోభ : కొట్టలేక పొయ్యావేం?

బాబు: (ఆ కోపమంతా బల్లమీద చూపుతూ) ఇదిగో తక్షణం స్టేట్‌మెంటు వ్రాసిపెట్టు. ఈ వెధవలు ఏం చేస్తారో చూస్తా. ఫ్యాక్టరీ మెషిన్ల లోపం ఏమీలేదు

తనిఖీ చేయించాం. వాడు త్రాగివచ్చి ఒళ్ళు తెలీకుండా ప్రమాదం తెచ్చుకున్నాడు. నష్టపరిహారం కట్టివ్వాల్సిన బాధ్యత యజమాని కేమాత్రంలేదు. చౌదరి పార్టీబలం చేకూర్చుకొనేందుకు యీ అవకాశాన్ని బాగా వుప యోగించుకొంటున్నాడు. మనకు—వాళ్ళకు జరిగిన రాయబార విషయంకూడా వ్రాయి. తక్షణం వ్రాసి పెట్టు. పేపరుకు పంపాలి.

శోభ : బాగా యోచనచేసే వ్రాయండి తొందరేంలేదు.

బాబు: శోభా నువ్వెళ్ళు ! ఎప్పుడు వ్రాసిస్తావు రఘూ ?

కవి : నాకీ రోజేం బాగులేదు. వీలైనంత త్వరలో వ్రాసిస్తాను

బాబు: తపాలు వేళకు పూర్తిచేయటానికి చూడు. (వెళ్లాడు)

శోభ : ఏం ! వ్రాస్తారా ?

కవి : ఏమిటి ?

శోభ : స్టేట్ మెంట్.

కవి : ఏమని ?

శోభ : తప్పంతా బీదవారిదేనని ?

కవి : ఏమో నేనేమీ వినలేదు ! కాదు. నాకేదీ వినపడలేదు ?

శోభ : మీకు వినపడలేదూ ?

కవి : లేదు. ఉండుశోభా ! ఇప్పుడే వస్తా. (వెళ్ళాడు)

దాసు: (వస్తూ) సరస్వతీ నమస్తుభ్యం, వరదే కామరూపిణీ !
కావ్యారంభం కరిష్యామి, సిద్ధిర్భవతుమే సదా!

శోభ : ఏమిటి దాసూ. అలా మంత్రాలు చదువుతున్నావు ?

దాసు: కూర్చో తల్లీ. కూర్చో, నీకు కథలు చెప్పి చాలా కాలమైంది. చిన్నతనంలో 'తాతా తాతా' అంటూ కథలు చెప్పమని చంపుకుతినేదానివి. ఇప్పుడు పెద్దదానివై నావు కదూ?

శోభ: లేదులే దాసూ? నాకూ ఏమీ తోచటంలేదు. ఏదీ ఒక కథ చెప్పవూ?

దాసు: చెప్తానులే తల్లీ! కథలకేం? కావాల్సినన్ని! రాత్రి నాకొక కల వచ్చింది. కలలో సరస్వతి అగుపించి, కుమారా! ఒక కావ్యం వ్రాసి నా పాదాలలో పడవేయకూడదా?' అంది! నేను 'అమ్మా! నేను ఏమీ తెలియనివాణ్ణి, మూఢుణ్ణి. కాటికి కాళ్ళు చాచుకున్న నేనేం కావ్యం వ్రాయగలను?' అన్నాను. అప్పుడామె 'భక్తుడా! భయపడకు. యీ కాలంలో నీలాంటి వాళ్ళందరూ కావ్యకర్తలౌతున్నారు. కవి కావటానికి చిన్న రహస్యం చెపుతా విను' అని ఒక రహస్యం చెప్పింది. అమాంతం నేను కవినై పోయాను! నాకు కవిత్వం వచ్చేస్తూంది విను—

ఉ॥ రంగులు దిద్ది కమ్మని పరాగము చల్లి మరంద బిందువుల్
పొంగులువారజేసి నునుబుగ్గల రేకులతీర్చి వాసనల్
కొంగునబోసి శిల్పకళ కూర్చిన వెన్నెల పూలబాలికల్
క్రుంగి, కృశించి ధూళిపడి కూలుట ఎట్లు సహింపనేర్తువో!

శో భ : దాసూ ! నువ్వు వ్రాసిందేనా యీ పద్యం ? ఎక్కడో చదివినట్లు జ్ఞాపకం.

దాసు: ఏం నేను వ్రాసిందే కావాలనేం ? పిచ్చితల్లీ ! ఇంకొకరి పుస్తకం నుంచి కాజేసి నాదనేవారూ, అమాంతం పుస్తకం పుస్తకం కొట్టేసి తనపేరిట అచ్చువేయించుకొని కవులనిపించుకొనేవారూ వున్నారు ! అందులో నేను ఒకణ్ణి ! నేను కవినే !

శో భ : దాసూ ! అలాంటి నీచులుకూడా వున్నారంటావా ?

దాసు: తిట్టకు తల్లీ తిట్టకు ! నీ అన్నయ్యను నీవే తిడుతున్నావు !

శో భ : నా అన్నయ్యను తిట్టడమేమిటి దాసూ !

దాసు: పిచ్చితల్లీ ! వట్టి అమాయకురాలివి. అచ్చం తల్లి పోలిక ! ఇంట్లో జరుగుతూన్నది ఏమిటోకూడా తెలుసుకోలేని పిచ్చితల్లివి ! ఆ కవీ అలాంటి వాడే ! తన పుస్తకాలు ఏమౌతున్నాయో తనకక్కర్లేదు. అందుకే అవి అలా పేరుమారి అచ్చుపడినవి.

శో భ : ఏమిటి దాసూ నువ్వన్నది ?

దాసు: దాసు దాపరికం అంటే ఏమిటో ఎరుగడు. అందుచేత అనుకున్నది అనుకున్నట్లు అడిగేస్తాడు. మరేం అనుకోకేం ? బాబు యిలా చేస్తాడని నేనూ అనుకోలేదు. కవిగారి పుస్తకాలు తనపేరిట అచ్చువేయించుకుంటాడని కలగన్నామా ?

శోభ : దాసూ! వృథాగా అన్నయ్యను తూలనాడుతున్నావు. వ్యాసాలు, వుపన్యాసాలు వ్రాయించుకుంటున్నాడని యింత నీచమైన పనికూడా చేస్తాడంటావా?

దాసు: సరేలే తల్లీ నీకెందుకు కోపం? నాది సత్యమైతే రుజువు చేసుకుంటాగా! ఇన్నాళ్ళకు నీవు యీ ముసలి దాసుని నమ్మనంటున్నావు... మంచిదే! (వెళ్ళాడు)

శోభ : (ఇటుటు పచారు చేస్తూంది)

రంగ : (వచ్చాడు)

శోభ : రంగా ఏమిలా వచ్చావు?

రంగ : మీదగ్గిరికే!

శోభ : నాన్న కెలావుంది?

రంగ : అలాగే వుందండి!

శోభ : ఎక్కడనుంచి నువ్వు రావటం?

రంగ : ఇంటి దగ్గర్నుంచేనండి.

శోభ : కవిగారు రాలేదూ అక్కడికి?

రంగ : రాలేదండి

శోభ : నీకు దారిలోకూడా కనిపించలేదూ?

రంగ : లేదండి.

శోభ : చౌదరిబాబుకూడా రాలేదుకదూ?

రంగ : అవునండి.

శోభ : ఏంపనిగా వచ్చావు? నాన్నను వదిలెందుకొచ్చావు?

రంగ : మీతో చెప్పి జీతంతీసు కెళ్దామని వచ్చాను. బాబుగారు లేరాండి!

శోభ : లేరు......రంగా! యిదిగో—

రంగ : పదాండి? ఇంకా రెండివ్వాలి.

శోభ : ఇది జీతంకాదు రంగా! వుంచుకో— అయితే పని మానేస్తావా?

రంగ : మానేయాలండి. నాన్నదగ్గరుండొద్దాండి ఒకరు?

శోభ : అవును నువ్వెళ్ళు; నాన్నను జాగ్రత రంగా! డబ్బు అవసరమైతే నన్ను కలుసుకో ఏం?

రంగ : అలాగేనండి.

శోభ : సరేవెళ్ళు; నాన్న నీకోసం చూస్తాంటాడు.

రంగ : ఎళ్ళొస్తానండి (కాని వెళ్ళలేక ఏడుస్తున్నాడు; శోభ అతన్ని దగ్గరకు తీసుకొని)

శోభ : ఊరుకో రంగా! ఎందుకేడుస్తావ్! అప్పుడప్పుడు నేనొచ్చి చూస్తాంటాగా నిన్ను. వెళ్ళు.

రంగ : (వెళ్ళలేక వెళ్ళాడు)

[తెర పడుతుంది]

పరివర్తన

మూడవ రంగం

[వీరయ్య పూరిగుడిసె ; కుక్కినులక మంచంమీద వీరయ్య చెయ్యికి కట్టు కట్టుకొని పడుకొని వున్నాడు. కొండయ్య ఇటూ తిరుగుతున్నాడు చుట్టచుట్టుకొంటూ. రంగడు వీరయ్య మంచం ప్రక్కన నిలుచొనివున్నాడు. ఒక్కక్షణం నిశ్శబ్దం.-ఇంతవరకూ ఊరుకున్న రంగడు వున్నట్లుండి భోరుమని ఏడుస్తున్నాడు.]

కొండ: ఏంట్రా అది ?

రంగ : నువ్వా మెసిన్ల జోలికెందు కెళ్ళాల్నాన్నా !(ఏడుపుతో కలిసి వచ్చినవీమాటలు.)

కొండ: ఊఁ కావాలని సెయ్యొట్ట్రా. మెసిన్లో, తెగిపోవాలని! మారాజుల దయగదంట్రా యిదంతా ? ఎంతసేపూ బండశాకిరీ సేయించుకొని లాభాలు లెక్కెట్టుకోటంతో సరి గానీ, మాసిన్ల నుంచీ సెప్పురతో ఆళ్ళకేంపని ? నాకు తెలుసు-ఎప్పుడో యీ పెమాదం జరుగుతుందని.

వీర : సాదరిబాబు ఎక్కడరా ?

కొండ: ఆ మారాజు కాడికెళ్ళాడు మాటాడ్డానికి, ఈయన ఎర్రి గానీ, మారాజు లింటారా మనగోడు ? ఆచ్చర్యం ఇంటాడనా ! నాకేం నమ్మకంలా !

వీర : ఈ రోజుకు శిక్షెకు నూక లేవురా యింటో!

కొండ: లేసుంటేనేం? ఆ మారాజుసురికి అందరం యేకంగా సత్తాం! సంతోసిత్తాడు. అందరిళ్ళ కాడా అట్టాగేవుంది. ఈ రోజేగా జీతాల్రోజు. సెప్తోకొట్టినా పైసావుండ దొక్కడికాడా!

వీర : ఎల్లి ఆ నాలుకాసులు పట్టుకొచ్చుకోండిరా!

కొండ: ఆగు! బలే శెప్పావుగాని! ఇదేదో అటోయిటో తేలి పోవాలి. అందాకా జీతాలకెల్లా నా తలాకెల్లా!

వీర : మారాజుతో మన కెందుకొచ్చిందిరా! ఆళ్ళేం సేసినా సాగుతుంది మనం మాడిసావాల్సిందే? నామూలాన మీా రండరూ కట్టపట్టం దేనికి? సెప్పు! కొండయ్యా! నా మాట యిని ఎల్లండి. ఆనూక తెచ్చుకొని పిల్లల కంత అంబలిపోయుండిరా! నాపుసురికి పిల్లాజల్లా అల్లాట్టం దేనికి?

కొండ: ఊర్కో మాంవా! నీకు తెలవనూ తెలవదు, సెప్పే యిననూ యినవు! సౌదరయ్యగారికి తెలవందా? ఆయనన్నీ సూసుకుంటారు. ఆయనెట్టాసెప్తేఅట్టా శేత్తాం మాల్ను పెకారం యియ్యాల్సిందాన్ని ఎగ్గొట్టాలని సూత్తుండాడే ఆ మారాజు___

రంగ : అయ్యా! ఇదుగో పదిరూపాయలు.

వీర : పదిరూపాయలే!

కొండ: నీజీత మంట్రా?

రంగ : కాదు మాంవా!

కొండ: మరి?

రంగ : మరి సోబమ్మ సాలామంచిది మాఁవా! (యీ మాటకు ముందే శోభ వచ్చింది. యీ మాట విని చటుక్కున బయటికి వెళ్ళింది. ఎవ్వరూ చూడలేదు శోభను)

కొండ: ఆఁ! అదే మంచిలెద్దూ, గుడ్డిలో మెల్ల! ఒరే! మారాజుల్లో కూడా మంచోళ్ళుంటారంటె నమ్మను!

రంగ : లేదు మాఁవా! నీకు తెలవదు. సోబమ్మ ఎంతో మంచామె. నాన్నను సూట్టానికొచ్చింది. పాపం, ఎంతో కట్టమేసిందామెకు నాన్ననుసూసి. పదిరూపాయ లిచ్చింది మాఁవా!

కొండ: ఇచ్చిందీ? శించి ఆడనే యిసిరికొట్టక పోయినా! ఎకవ యిచ్చిందట యిచ్చింది! నాతో సెప్పకయీ కబుర్లన్నీ. అంత మంచిమనుసేగనకైతే తన సొంత అన్నేగద. సెప్పి ఒప్పించ లేకపోయింది! దయంట దయ! రకతంతోపాటు తాగేసి, లచ్చలు లచ్చలు మూలుగుతూంటే, పదిరూపాయలిసిరేత్తారు. అదం టరా దయ; ఆళ్ళేసే పాత సెప్పుల ఎలుండవు యీపది రూపాయలు! ఆమెకా కార్లు, సోకులు, కోకలు, ఎక్కడనుండి వచ్చినయంటా, మన శెమట గాకుంటే! మానుకోమనగూడదూ అయన్నీ? మానకొని మనల్ని బతికించ గూడదూ ఇట్టాసంపకపోతే! బిచ్చ మిత్తాం దంటారా-సిగ్గులే, నేనైతే ఇసిరి గొట్టేవాడిని నా బిచ్చాన్ని! దయంట దయ! ఇయన్నీ మనల్ని బోల్తా

గొట్టించటానికేనే ఏసకాలు! నాయప్పకారం ఇయ్యాల్సింది యీకుండా ఎగేసి, దానాలు శేస్తారు. దానాలు!

[యీ మాటలంటూండగా ఇంత వరకూ వింటూబయటవున్న శోభవచ్చింది....]

శోభ : ఆపు !

రంగ : అమ్మగారు !

వీర : అమ్మగారే !

కొండ: అ-మ్మ-గా-రు !

[ఒక్క-క్షణం నిశ్శబ్దం]

[శోభ ముఖంలో ఒకవింత కాంతి వుందిప్పుడు. క్రొత్త అందం అగుపిస్తూవుంది ఆమెలో. కాని నిలుచోలేకుంది. మూర్ఛవచ్చి పడిపోయే మనిషిలావుంది ఒక్క-క్షణకాలం. ఆ తరువాత తెప్పరిల్లింది, కళ్ళకొసలలో రెండు కన్నీటి బొట్లు నిలచివున్నవి.]

శోభ : రంగా ! ఆ రూపాయలిలా యీ !

రంగ : (ఇచ్చాడు)

శోభ : ఇదుగో తీసుకో-తీసుకో (కొండయ్య కిస్తూంది)

కొండ: (జంకుతున్నాడు)

శోభ : తీసుకో పరవాలేదు; నేను నీకు దానం ఇవ్వటంలేదు; కనికరించీ యివ్వటంలేదు. తీసుకో

వీర : మన్నించడమ్మా! తెలివిమాలిన ఎదవ ఏదో కూశాడు.

వీ : (వినిపించుకోలేదు) తీసుకో బాబు! ఇది మీ కష్టార్జితం. మీ సొమ్ము. నాదికాదు. నిజం పలికావు; నీ మాటల్లో నాకు దివ్యప్రబోధం అందిచ్చావు. నీలో దేవుడు మాట్లాడినాడు. నన్ను గురించి యింత విశదంగా నా కెప్పుడూ తెలియదు. ఇంతవరకూ నేనెంతో మంచి దాన్ననే భావిస్తున్నాను. గర్విస్తున్నాను కూడా! కాని మంచితనమంటే ఏమిటో నేర్పావు నువ్వు. నేను మీకు దానం చెయ్యటంలేదు; మీసొమ్ము మీకు చేరుస్తున్నా, అంతే!

[కొండయ్య ప్రతిమలా ఆ రూపాయలందుకున్నాడు]

నువ్వన్నట్లు యీ షోకులు, యీ కార్లు యీ భోగాలే నన్ను దోపిడికి తరుముతున్నాయి. వీటినాశించే మిమ్మల్ని మేము పీడించటం. వీటిని నీ సందేశాను సారం యీ క్షణమే త్యజిస్తా!

[అందరికళ్ళల్లోనీళ్ళు తిరిగినవి. కొండయ్యకుకూడా. శోభకళ్ళల్లోనిలిచి వున్న ఆరెండు కన్నీటిబొట్లు నేలరాలిపోయినవి. వెళ్ళటానికిటుతిరిగింది శోభ. వీరయ్యఅగుపించాడు. అతని దగ్గరకెళ్ళి ఎంతో ఆప్యాయంగా ఆవిరిగిన చెయ్యి నిమిరింది. వీరయ్య వివశుడయ్యాడు... శోభ వెళ్తూ]

శోభ : కవిగారొచ్చారా?

కొండ: రాలేదండి.

శోభ : చౌదరిబాబు?

రంగ : ఆయనకూడా రాలేదు.

కొండ: దాసు తమకోసం వచ్చెళ్ళాడమ్మా!

శోభ : వచ్చి వెళ్ళాడా? కవిగారొస్తే వెంటనే యింటికి రమ్మను; చాల అవసరమైన పనుంది. తప్పకుండా రమ్మన్నానని చెప్పు (వెళ్ళింది.)

వీర : సుట్టుపట్టూసూసి మాట్టాడొద్దంటూరా ఎదవా! నోటి కొచ్చినట్టు కూయటమేనా?

కొండ: ఊఁ ఏం మునిగిపోలా!

వీర : మునిగిపోలా (చాలాకోపం వచ్చింది. తన్నేవాడిలా లేచి చెయ్యెత్తిబోయాడు, బాధవల్ల పడుకున్నాడు)

రంగ : నే చెప్తితే ఇన్నావా మాఁవా సూశావా ఎంత మంచామో?

కొండ: ఏమోలే, ఎవరు సూశారు!

వీర : ఎదవ! ఒట్టిబండ యెదవవి!

కొండ: ఒరే, జాగర్తగా సూత్తొండు ఇప్పుడేవస్తా (కొండయ్య వెళ్ళాడు)

[చౌదరి, అతనివెంట కవి వచ్చారు]

వీర : కవిగారే! దయ శెయ్యండి బాబు! దయ శెయ్యండి (నమస్కారం చేయటానికి చెయ్యెత్తుతాడు. ఒక్క చేయే వస్తుంది. తనుకింకొక చెయ్యి పోయింది; అప్పుడే జ్ఞాపకంవచ్చినట్లు పసిపిల్లవానిలా ఏడుస్తాడు) దండం పెట్టటానికైనా చెయ్యి లేకుండా పోయింది బాబయ్యా!

[కవి వీరయ్యమంచం దగ్గర నిలబడ్డాడు పూరికేచూస్తూ]

వీర : అరే! రంగా ఆ మంచం అట్టా వాలవరా! మా కూలోళ్ళ కట్టాలెంత బాగా రాశారండీ తమరు!

మామీద దయచూపే వాళ్ళు మీరొక్కరే బాబు.
నల్లని వేళప్పుడు తల్చుకుంటుంటాం మిమ్మల్ని.
మీరెంత రాత్రే మా తంతేం? మా గతింతగానే
వుండీనాటివరకు. మారాజుల మనుసు మారదు. మా
రంగడు మీ పాటలన్నీ ఎంతో బాగా పాడతాడు.
ఆ పాటలంటే మా ప్రాణం మా పల్లె పల్లెకు. ఒకే
రంగా పాడివినిపించరా?

రంగ : ఆ పాటలన్నీ ఈరివుకావు నాన్నా.

వీర : మనపాటలు రాసిన కవిగారు కాదంటూరా? కవి!
(కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగినాయి. మంచంలో కూలబడ్డాడు.
'పట్టుకోండి నాయాళ్ళు; పారిపోతున్నారు' అని కేక
కొండయ్య నెత్తిమీద దెబ్బతో నెత్తురుకారుకుంటూ
వచ్చాడు)

కొండ: పారిపొయ్యారు ఎదవలు; ఎదట బడుంటే బుర్రరామ
కీర్తన పాడించే వోణ్ణి.

చౌద : కొండయ్యా! ఏమిటది?

కొండ: దొంగపోటు పొడవటానికొచ్చారు మొనగాళ్ళు నిలు!
స్తుంటే తెలిసేది కొండయ్య తడాఖా.

శోభ : రంగా! నీళ్లుపట్టుకురా! (పంచ చించి కట్టుకట్టి మిగిలిన
పంచ తడిపి ముఖంతుడుస్తున్నాడు)

కవి : ఎవర్రా పెద్దోడా! ఆమొనగాళ్లు? పాటు నాటుండి
సాధించే వస్తాదులు!

చౌద: ఇంకెవళ్లున్నారు? బాబుగారి బంట్లు, కలవాళ్లు బీదలను సాధించే చివరి ఉపాయం యిదే. ఇంకా మనలోనూ కొందరున్నారు. కనుకనే మనగతిలా వుంది!

కొండ: ఏం సాదిస్తారులే బాబూ!...అయితే ఏమైనట్టు బాబూ ఎళ్ళిన పని?

చౌద: ఏమీ కాలేదు.

కొండ: ఎందుకవుతుంది? నాకు తెలుసు! నే నప్పుడే అన్నా. ఇట్టా బీదోళ్ళ కడుపులు కొడితేకదా బాబులు మారాజులయ్యేది. ఆ యనెందుకు ఒప్పుకుంటాడు? ఇన్నావా మాంవా? ఏమీ కాలేదంట! నే సెప్తె యిన్నా?

వీర : ఇనకపోతే మనం ఏం జేత్తాంరా? ఆళ్ళదయ!

కొండ: ఇనరు! ఎందుకింటారూ? మనం ఇట్టున్నంతకాలం ఇనరు. దయా లేదు గియా లేదు! ఆల్లదయ మనకక్కర్లేదు అసలు!

వీర : అక్కర్లేకుండా ఏంజేత్తావేం? మనం లేకుంటే ఆళ్ళకు సాగుతుంది కాని

కొండ: ఆఁ...... సాగుతుంది! సాగకేం? అట్టనుకునే మనం యీ కాడికొచ్చింది. కష్టపడేవాళ్ళం మనం లేకుంటే కార్లలో తిరిగేవాళ్ళేమౌతారు? ఒక్కరోజు వాళ్లొంచి పనిచేసుకోగలరూ? సాగుతుందట! ఎర్రిముఖాల్లా కాళ్ళ బేరాకనికెత్తే యిసిరికొడ్తారు. ఎప్పుడూ మనగతింతే!

వీర : నువ్వూరుకో పెద్దోడా! నీకు తెలవదు. మంచీ శెడ్డా తెలియకుండా మాట్లాడవాక.

కొండ: వూరుకో. ఏంటి మామా వూరుకో! కడుపురగిలిపోతా వుంటే? ఎన్నిరోజులు పడిచస్తామిట్టా? బతికినన్ని రోజులూ ఈ బండశాకిరేనా? మండే కడుపేనా? ఒక్కసారన్నా సెప్పు ఆయన మనకు మంచి సేసింది? మంచిసేయాకపోతే పోయింది. మంచిగా నన్నా మాట్లాడింది దరలు యిపరీతంగా పెరిగిపోయి సత్తావుంటే కూలి ఒక్క కాసన్నా ఎక్కువ చేశాడా ఆ మారాజు? ఇదిగో అదిగో అంటూ నెట్టేశాడా యిన్ని రోజులు? ఇప్పుడేమంటే, యుద్ధమై పోయిందటాడా? నూకలు దొరక్క సత్తావుంటే పుట్లు పుట్లు పెట్టుకొని దొడ్డి దారిని దొంగతనంగా అమ్ముకున్నాడే. ఒక్క గింజన్నా యిదిల్చాడా మనకు? సగం కడుపుకైనా తినీ తినక పెళ్ళాం బిడ్డలు యిన్నిటికి తలొగ్గి బండశాకిరీ శేత్తుంటే యీ రోజేం చేశాడు? ఇక సరిపడదులే మావా! నీకు తెలవదు.

వీర : ఆఁ: సరిపడకేం జేస్తాంరా ఎర్రెదవ!

కొండ: బతకలేకపోతేం! రెక్కలు సల్లగుండా తెగానీ బొక్కెడు కూటికెక్కడా కరువుండదులే! నీకు సెయ్యేరిగిపోయి రకతం ఎల్లపల్లైపోయి పడుండాలని ఎల్లి మొరెట్టుకుంటే మాట్లాడినంతసేపూ తప్పెవరిదని దబాయించాడు. కాని ఆ మారాజు 'అన్యాపాపం' అన్నాడా? మనిసి సత్తా వుంటే తప్పెవరిదంట తప్పెవరిది?

కవి : తప్పు మీదేనట!

కొండ: ఎవరు శెప్పింది?

కవి : కయునే! మీరు త్రాగివచ్చి ప్రమాదం తెచ్చుకున్నారట!

కొండ: అన్నాడూ!

వీర : అదొకటా బాబూ, మా పేదబతుక్కి!

కొం : అన్నాడాంట! నాతో అనమను శెపుతా. తాగినాగంట! తానూ తాగింది. బాండిసీనాలు నేనుసూడలా? తప్పు మాదేనంట. ఆయాక్సిల్ అరిగిపోయిందని ఆయన శెన్నాళ్ళనుంచి శెపుతున్నామో అడగండి! యినిపించుకున్నాడా? నెత్తిన నోరెట్టుకుని శెప్పానే! పెమాదం జరిగితే మా తప్పా?

కవి : నిజంగానా? నువ్వు నిజమే చెప్పుతున్నావా!

కొండ: అడగండి. నా మొనట గనక ఆమాటనుంటే శెప్పేవాడిని. యెగెయ్యటాని కిదొక దారి ఆలోశించుకొన్నట్టుంది. సూశావా? యింకా మూసుకుని పడుంటావా? తేలిపోయిందింకేం! మనం సేయతగిందేమో శేసి సూత్తాం. అంతే. (కవి రాతిబొమ్మలా కూర్చున్నాడు)

వీర : కవిగారూ! మీకన్నా తెలియదా మా పేదోళ్ళ బతుకు. మీకన్నా శెప్పకూడదా నాయం!

చౌద : న్యాయం! ఎక్కడుందోయ్ న్యాయం. అసలు న్యాయమనేదే ప్రపంచంలో వుంటే కవులందరూ యిలా ఎందుకు [illegible]? కవి మన తరఫున మాట్లాడాలి? మీ కష్టసుఖాలు వ్రాయాలీ? ఒక్కరోజు

పోషించ గలరా కవిని! పూటకూటికి తిన్నగా లేని మీరేం చేయగలరోయ్ కవికి? భోజునిలా భోజనం పెట్టగలరా? రాయలలా రత్నాలు కురిపించ గలరా?

వీర : కడుపులో పేగులతో గూడా మాడిసచ్చేవాళ్ళం మేమేం సేయగలం బాబు?

కొండ: కలవాళ్ళదేనా పపంచమంతా?

వీర : బీదోళ్ళను దయసూశే వాళ్ళేలేరా బాబు?

చౌద : అవును. బాబు ఆయన్ని పోషిస్తున్నారు. చితికి పోయిన ఆయన్ని వుద్ధరించి ఆయన కవిత్వాన్ని పాలు పోసిపెంచి ఆ కవితా పుష్పాలను స్వార్థ రహితంగా ప్రపంచంమీద వెదజల్లు తున్నారు. ఆంధ్ర సాహిత్యానికి అమోఘంగా సేవచేస్తున్నారు. మీరేం చేయగలరు? మీలాగ పూరిగుడిసెల్లో ప్రమగ్గనివ్వగలరు! మీలా పస్తులు పరుండ బెట్టగలరు! హుఁ. అసలు మీ చెమటకంపుకు కవిత్వంకూడానా? (కవి తలెత్తి చూచాడు) మీకు కాదు? యీ కూలి కుంకలకు చెపుతున్నా. కవికి ప్రపంచంతో సంబంధంలేదు, కవిది కేవలం వూహా సామ్రాజ్యం. ఆ వూహా సామ్రాజ్యంలో కలలు, ఆ కలల్లో ప్రేమగీతాలు, ఆ ప్రేమగీతాల్లో 'ఓం సత్యం, శివం, సుందరం!'

కవి : చౌదరీ—

చౌద : కోపం వచ్చిందా? అంతా అగమ్యగోచరంగా వున్న వాళ్ళకు యింత ఆగ్రహం ఎందుకండీ! ఓ! నేను

మర్యాదగా మాట్లాడటం నేర్చుకోవాలి. అయినా యీ ప్రపంచంలో నాకింకేం మర్యాదవుంది లేండి! ఈ ప్రజ, యీ సంఘం, దేశంతప్ప, ఈ పెద్దపెద్ద వ్యర్థ పదాలు తప్ప నాకింకేం తెలుసు? మీరు కవులు. ఓ! మరచాను. మీరు కవులు కారుగా?

కవి : చౌదరీ నన్నెందుకు చంపుతావు?

చౌద : చంపుతున్నానా? అజ్ఞానంలో, అమాయకత్వంలో, ఆకలిమంటల్లో, అలమటిస్తున్న ఈ అస్థిపంజరాలు మీకు కనపడుతున్నాయా? వారి రోదనలు మీకు వినపడుతున్నాయా? వీళ్ళందరూ మనుష్యులు! ఈ మనుష్యులే దేశం, సంఘం, అన్నది మరవకండి! కవి గారూ! ఆలోచించండి. ఇప్పటికైనా మీ కవిత్వాన్ని ఈ కష్టజీవులకొరకు వినియోగిస్తారా? లేక, ధనికుల ఆశ్రయమే స్వర్గధామ మనుకొని వారి కాముకత్వానికి చక్కలిగింతలు పెట్టి రేకెత్తించే ప్రణయగీతాలు వ్రాస్తారా? నిర్ణయించుకోండి. దేశదేశాలు మారినా మనం మారం. మన సాహిత్యానికి ఆదినుంచీ ఈ బాని సత్వం తప్పలేదు. అన్ని దేశాలలో కవులు ప్రజల కోసం బ్రతుకుతున్నారు. మనదేశానికే ఈ దౌర్భాగ్యం కవిగారూ! ఒక్కసారి కళ్ళువిప్పి చూడండి.

కవి : చౌదరీ! (అమాంతం చౌదర్ని కౌగిలించుకున్నాడు)

[చౌదరి కంగారు పడ్డాడు. కవి వీపుమీద తడుతున్నాడు. కవి కళ్ళనుండి ధారగా కన్నీరు కారిపోతూంది.........]

కవి : ఎన్ని పవిత్ర దేవాలయాలు! ఎందరు దేవుళ్ళు! ఈనాడు చూచాను; తెలుసుకున్నాను తరించింది నా జన్మ. చౌదరీ! నాకు పునర్జన్మను ప్రసాదించావు నన్నొక పాపకూపంనుంచి పైకిలాగావు! రక్షించావు!

చౌద : కూర్చో—కూర్చో

కవి : గంటగా నన్ను కలవరపరచిన తుఫాను ఆగిపోయింది. నాలో చెలరేగినబాధ నివారింప బడింది. అబ్బ! ఈరోజు శుభదినం. గౌతముడు రాజభోగాలు పరిత్యజించిన పుణ్యదినం.

చౌద : విశ్రాంతి తీసుకో: సావధానంగా ఆలోచించు కర్తవ్యం.

కవి : నే నెంతటి నరకంలో నివసిస్తున్నానో, ఏపాము పడగ నీడలో విశ్రాంతి తీసుకుంటున్నానో. కళ్ళకు కట్టింది. ఇక అక్కడుండ లేను. ఒకక్షణం ఆ, మోసంలో ఆ నరకంలో నిలువలేను. తక్షణం—

కొండ: తమర్ని ఎంట నే యింటికి రమ్మని శోభమ్మగారు చెప్పిళ్లారండి. తప్పకుండా రమ్మన్నారు.

కవి : శోభా! ఎందుకూ?

కొండ: చాల అవసరమైన పనుందన్నారు. దాసుకూడా వచ్చి చెప్పారండి.

కవి : సరే! తుదివందనా లర్పించి వస్తా!

చౌద : ఆగు. నువ్వనుకున్నంత సులభం కాదది.

కవి : ఏం ?

చౌద : పిచ్చివాడా! యిన్నిరోజులు నిన్ను పోషించినవాడు నిన్నింత సులభంగా శత్రు సైన్యంలో చేరనిస్తాడా చూస్తూ చూస్తూ.

కవి : నేను స్వతంత్రుణ్ణి!

చౌద : అది ఒకటి మాత్రం నీవు పోగొట్టుకొన్నావన్నది ఇప్పుడు గ్రహిస్తావు. నిన్నతడు పోనివ్వడు.

కవి : ఏం జేస్తాడు.

చౌద : ఏమన్నా జేస్తాడు.

కవి : ....

కొండ: ఏం జేస్తాడు బాబు! చూద్దాం ఇందరముండగా ఈగ వాలనిత్తామా ఆయనమీద. మా గొంతులో పాణా లుండగా ఆయనకేం బయంలా!

కవి : తమ్ముడూ! నేనింతవరకూ మీకు చేసిన ద్రోహానికి నాకు మీ ప్రాణాలిస్తారా? నా గుండెలు బ్రద్దలై పోతున్నవి. ఏదీ! ఒక్కసారి తమ్ముడూ (కౌగలించు కున్నాడు) రంగా యిలారా! పాడవోయ్. ఒకపాట పాడు (రంగడు పాడుతున్నాడు చౌదరికూడా కలిశాడు. కొండయ్య గొణుక్కొంటున్నాడు. వీరయ్య కొల్లాయి లేచి కూర్చున్నాడు పాడుతూ.)

మేలుకో ! మేలుకో !
పీడిత ప్రజలకు ఆశాజ్యోతి
నేడగుపించిందోయ్ ! నేడగుపించిందోయ్ !
ఎండినగుండెలు మండేకడుపులు
ఏకమైతే ఎదురు తిరిగితే
లోకాలన్నీ వూగిపోవా !
శోకాలన్నీ ఆగిపోవా ! ॥మేలుకో॥

అదిగోనోయ్ ! అదిగోనోయ్ !
తూరుపుకొండలు జేవురించినవి !
నరసింహాలై వురకండోయ్ !
పరశురాములై పోరండోయ్ ! ॥మేలుకో॥

రేపటిలోకము మాదేనోయ్ !
మాపటి చీకటి మాసిందోయ్ !
గణగణగణగణ ఘంటారావం
ధణధణధణధణ విజయదుంధుభి
మ్రోగించండోయ్ ! సాగించండోయ్ ! ॥మేలుకో॥

[తెరపడుతుంది]

ప 8

నాలుగవ

[బాబుయింట్లో గది. మొదటి రంగంలాగే]

శోభ : (ఇటూ అటూ పచారు జేస్తుంది)

దాసు: (తొందరగా వచ్చాడు) నీకోసం అక్కడికి వెళ్ళాను తల్లీ.

శోభ : అన్నయ్య యింట్లోవున్నాడా ?

దాసు: లేదు.

శోభ : వెళ్ళిన పని ఏమైంది ?

దాసు: దాసువెళితే పని కాకుండా వుంటుందా ? కానీ అబ్బ ! ఎంత అవస్థపడ్డానో తెలుసా? సాధించేది ఒక ఎత్తయితే సాధించిన సామాగ్రి జాగ్రత్తచేయటం బ్రహ్మ ప్రయత్నమైంది. నాప్రాణం ఇంతవరకు నాలో లేదంటే నమ్మ. భగవంతుడున్నాడు ! ఎక్కడ బాబుకు తెలిసిపోతుందో అని దీనిని కాపాడటంతో నా తలప్రాణం తోకకు వచ్చింది.

శోభ : ఇంకొక్క అరగంట దాసూ ! అంతవరకూ ఎవ్వరికీ తెలియనీయకుంటే చాలు. వాళ్ళతో జాగ్రత్త అని చెప్పావా కొంపతీసి—

ఏలే తల్లీ! ఇంత పయస్సైన
యదూ నాకు? ఇంతకూ

ప్పకుండా వస్తారు.

చను.

ు!

: (మెల్లిగా పైపంచలో చుట్టుకున్న పుస్తకాలు తీసి యిస్తాడు) దాచుతల్లీ భద్రంగా దాచు. జాగ్రత్త! దాసుపడ్డ శ్రమంతా వృధా అవుతుంది. కథఅడ్డంతిరిగి పోతుంది. జాగ్రత్త!

శోభ: దాసూ! మరింకో విషయం; ఏంచేశావు?

దాసు: అన్నీ ఏర్పాటుచేశాగా! కవిగారు రావల్సిందొకటే ఆలస్యం! యింతకూ ఆయన ఎక్కడికి వెళ్ళినట్లో? అక్కడికి రాకుంటే?

శోభ: తప్పకుండా అక్కడికే వెళ్తుంటారు, చౌదరిగారిని కలుసుకొని. ఏం భయంలేదు. ఇప్పుడే రమ్మన్నావా? వాళ్ళను కూడా.

దాసు: ఆఁ కొంచెం ముందుగానే రమ్మన్నాలే ఎందుకైనా మంచిదని.

['దాసూ!' అని కేక]

దాసు: దాచు, దాచు, వచ్చేశాడు.

[శోభ పుస్తకాలను డ్రాయర్లో దాచింది. దాసు వెళ్ళాడటు. శోభ ఇటు వెళ్ళింది. ఒక్క-క్షణం నిశ్శబ్దం; గడియారం మాత్రం టక్ టక్ మంటూంది. శోభ కులాసాగా ఏదో పాడుసంటూ వచ్చింది......]

కలకల లాడించీ- మా -
తెలుగు నందనం
కిలకిల నవ్వించీ ! ॥కల॥
క్రొత్త క్రొత్తగా
తేట తేటగా
పాటలు పాడిందీ....మా
తెలుగు కోయిల
బాటలు తీర్చింది ! ॥కల॥
పూవు పుణికితే పొంగే తేనెలు
కొమ్మ కదిపితే 'కూ కూ' స్వరములు
పచ్చని వెచ్చని పచ్చిక బయళ్ళు
రాయలనాటి రంగు తివాసీలు ॥కల॥

[కొంతసేపటికి బాబు, అతనివెంట దాసు వచ్చారు.]

బాబు: శోభా ఎక్కడి కెళ్ళావు షికారు ?

శోభ : పార్కు-కన్నయ్యా !

దాసు: బాసూ ! నీకు తెలియంది కాదుగా ? మన శోభ ఎన్నడన్నా అబద్ధమాడిందా ? అమ్మ దాన్నలా పెంచింది.

నాకు తెలుసు. పీకపోయే విషయమైనా శోభ అబద్ధం చెప్పదు! కానీ అదేమిటో యీనాడు (—) గంటలకు అమాంతంగా మా శోభ సత్యసంధురాలైన మాశోభ అమోఘంగా అబద్ధం చెప్పేసింది. ఏమిటి చెప్మా కారణం! సముద్రాలన్నీ ఏకమైనవా? సూర్యుడు పడమట వుదయించాడా? ఏమిటి దాసూ కారణం?

దాసు: నాకామె అబద్ధం చెప్పిందని అసలు తెలీదండీ!

బాబు: దాసుకు సత్యం అసత్యంకూడా తెలియకుండా వచ్చింది. ఇది మరో విషయం! ఏమిటబ్బా యీరోజు చాలా వింతగావుంది?

దాసు: నాకూ అలాగే వుందండి.

శోభ: ఇంతకూ ఏమిటన్నయ్యా అబద్ధం?

బాబు: నీవు పార్కుకు వెళ్ళింది వచ్చి అబద్ధం. నేను ఇప్పుడేగా అక్కడనుంచి రావటం.

దాసు: అంతమాత్రాన అది అబద్ధమౌతుందాండి? ఆమెని మీరాగు చూచి వుండక పోవచ్చు.

బాబు: అవును. అదీ జరగవచ్చుగా! పోనీ—కవిగారెక్కడ శోభా?

శోభ: ఇంట్లో లేరూ!

బాబు: లేరే! ఆయనకూడా బయటికివెళ్ళారు. అబ్బ! ఈరోజు కవిగారు గడప దాటినందుకు పెద్దడిన్నరు చేయబోతున్నా! ఇంతకూ — ఆయన ఎక్కడికెళ్ళారు?

శోభ: ఏమో! ఎక్కడికెళ్ళా

బాబు: ఎక్కడికి వెళ్ళారనే నిన్నడగటం?

శో: నాకేం తెలుసు.

బాబు: ఊఁ చెప్పు, కవిగారెక్కడికి వెళ్ళారు?"

శోభ: ఏమిటా తీవ్రం?

బాబు: రఘు ఎక్కడికి వెళ్ళాడు?

శోభ: నాకేం తెలుసు!

బాబు: నీకు తెలుసు.

శోభ: నాకు తెలీదు.

బాబు: తెలీదూ! దాసూ! కవి ఎక్కడ? ఎక్కడికి వెళ్ళాడు?

దాసు: ఎక్కడికీ వెళ్ళేపాటి మనిషి కాదండీ ఆయన! ఈ గది, పుస్తకాలు, తమరు తప్ప వేరే ఎరుగడే ఆయన?

బాబు: దాసూ! నిజం చెప్పు.

దాసు: ఈ వృద్ధాప్యంలో యింత బ్రతుకు బ్రతికి అబద్ధం కూడా చెప్తానా?

బాబు: ఎవ్వరికీ తెలీదు. ఎవ్వరికీ తెలియకుండా ఎలా వెళ్లాడు? ఇంట్లో కూర్చుని ఏం చేస్తున్నట్లు?

దాసు: బాబుగారికాలం నుంచి లెక్కలు వ్రాయటం ఒక్కపని చేస్తున్నాను. గుమాస్తా, అంటే మనుష్యులకు కాపలా వుండాలని తెలీదు.

బాబు: షటప్!

దాసు: బాబూ! మాటజారవిడుచుకోకు!

[బాబు పొరపాటుని గ్రహించాడు]

దాసు: ఎత్తిపెంచిన అభిమానంకొద్దీ వూరుకొన్నా. అదేమా
నువ్వు కేవలం యజమానిగా అనివుంటే— (వెళ్ళా

[రంగడు వచ్చాడు]

బాబు: రంగా! కవిగారు రాలేదూ?

శోభ: (సైగచేసింది చెప్పొద్దని)

రంగ: లేరాండి?

బాబు: భోజనానికికూడా రారూ? అక్కడే వుండిపోతారేం?

రంగ: ఏమోనండి.

బాబు: నీతో చెప్పలేదూ?

రంగ: నాతో ఎలా చెప్తారండి?

బాబు: రంగా! యిదిగో పదిరూపాయలు ఉంచుకో.

రంగ: జీతం పన్నెండనుకున్నామండి. యింకా రెండురావాలి.

బాబు: జీతంకాదు. బహుమానం!

రంగ: జీతంయిత్తే బహుమాన మిచ్చినంత పున్నెమేనండీ.

బాబు: జీతం, బహుమానం అన్నీ యిస్తా. కవిగారెక్కడున్నారు చెప్పు?

రంగ: ఏమోనండి; ఎప్పుడన్నా బయటకువెళ్లే అలవాటున్నా ఫర్వాలా వుదామరిగ్గా శెప్పొచ్చు. ఎట్ట శెప్పనండి?

శోభ: లైబ్రరీవైపు వెళ్ళుంటారేమో?

రంగ: ఆఁ—అవునండి ఎల్లుండొచ్చు.

బాబు: నా చిట్టితండ్రి! ఎంత బాగా ఆడావురా అబద్ధం? ఊఁ యింకొకసారి, ఎక్కడున్నారు?

శోభ : స్కూల్లో ఏదో మీటింగుందేమో యీ రోజు!

బాబు: శోభా! నువ్వూరుకో! నిజం చెప్పు ఎక్కడున్నారు? అరె! శోభ ముఖంలో ఏముందిరా కోతులు! అడుగు తూంటే శోభముఖం చూస్తావేం! ఊం - చెప్పు! చెప్తావా లేదా? (గద్దించాడు)

రంగ : మాయింటికొచ్చారండి.

శోభ : వెళ్ళారా?

బాబు: ఆఁ వెళ్ళారు. వెళ్ళకేం? ఇప్పుడెక్కడ?

రంగ : చౌదరిబాబుతో వత్తున్నారండీ.

బాబు: ఏం జేశారు అక్కడకొచ్చి?

రంగ : మా నాన్నని చూశారండి.

రంగ : ఇంకా?

రంగ : మాకొక సమ్మెపాట రాసిచ్చారండి.

శోభ : వ్రాసిచ్చారా?

బాబు: ఆఁ వ్రాసిచ్చారు! శోభ కూడా వచ్చింది? దాసు కూడా ఏం? అవునా?

రంగ : అవునండి.

బాబు: అవును. అందరూ దొంగలు! అందరూ దగుల్బాజీలు! అందరూ నా యింట్లో నా సొమ్ముతిని నాకే ఎసరు పెడుతున్నారు. అందరూ నా పంచ నీడలో బ్రతికి నాకే ద్రోహంచేస్తున్నారు. నాగొంతు కోయడానికి ప్రయత్ని స్తున్నారు. ద్రోహులు! నీచుల్ని చేరదీస్తే ఏంజేస్తారు?

శోభ : అన్నయ్యా!

బాబు: ఏం? ఎందుకూ రోషం? చేయాల్సిన పనేదో చేసి ఇంకా రోషం ఎందుకూ?

శోభ: రోషపడకుండా వుండటానికి నేనేమంత నీచమైన పని చేయలేదు.

బాబు: చేయలేదూ? ఇంతకన్నా ఏంచేయాలి? ఆ కూలి కుంకల పాకలకు పోయొచ్చావు. అంతకన్నా ఇంకేం చేయాలి?

శోభ: వెళ్ళాను; నా యిష్టం!

బాబు: నీ యిష్టం? నీ యిష్టంకాదు తెలుసా. వంశానికి పేరూ ప్రతిష్టా అంటూ వున్నయ్. నీ యిష్టంవచ్చినట్లు నువ్వు పోలేవు; పోకూడదు కూడా! నువ్వెందుకు వెళ్ళావో నాకు తెలుసు. మహాదయగలదాన వనిపించుకోవాలని వెళ్లావు. గడించి పోస్తుంటే అందరూ దయగలవాళ్లు కావచ్చు. నీ కార్లు, నీ భోగాలూ, దానాలూ, ఎక్కడి నుంచి వస్తున్నాయనుకున్నావు. ఆకాశాన్నుంచి వూడి పట్టంలేదు. నీలాగే నేనూ మహాదయగలవాడిలా వుండొచ్చు. మరుసటి రోజున నీ గతి ఏమౌతుందో తెలుసా? వెళ్ళిందట వెళ్ళింది నీయిష్టం!

శోభ: ఇదంతా నాకోసమే చేస్తున్నావా?

బాబు: మిమ్మల్నందరిని పోషించటానికి కాక యింకెందుకు? నేను ఒక్కణ్ణి నెత్తిన వేసుకుపోతున్నానా! ఆ చౌదరి గాడా ఇంతా చేస్తున్నాడు. నీకీ విషంపోసింది కూడా వాడే. (నయంగా) శోభా! మనం ఎంతతగ్గిపోయి వాళ్ళల్లో కలవాలనుకున్నా వాళ్లు మనల్ని దూరంచేసి

పెడతారు. వాళ్లూ మనం ఏకం కావటం ఏనాడూ జరగదు. నువ్వూ యీ పిచ్చి పిచ్చి సిద్ధాంతాలన్నీ మానేయ్; మనకొక తాహతు వుంది. తాహతుకుతగ్గ ప్రవర్తన లేకుంటే లోకం మనల్ని నవ్విపోస్తుంది. నీ వుదార స్వభావాన్ని అర్థం చేసుకోదు. ప్రపంచాన్ని నువ్వు మరామ్మత్తు చేయలేవు. ఆ చౌదరి యిచ్చిన పుస్తకాలు చదివి నువ్వీ వెర్రిలో పడుతున్నావంతే!

శోభ : అన్నయ్యా! ధనంచేత కల్పింపబడ్డ యీ తాహతులన్నీ క్షణికాలు. హృదయానికి సంబంధించిన మానవ ధర్మాలుమాత్రమే శాశ్వతం. ఆ ధర్మాల ననుసరించిన వారికి ఏనాటికీ లోపంరాదు. ఇది తెలుసుకో అన్నయ్యా!

బాబు: అయితే నీ ఆటలు మాననంటావు. యీ ద్రోహం జరిగిస్తూనే వుంటానంటావు. చిన్న యిన్నాళ్ళు పెంచి పెద్దచేసిన అన్నయ్యాకంటె ఆ కూలికుంకలే అధిక మయ్యారంటావు. ఆ కవినీ నువ్వే తీసుకువెళ్ళివుంటావు. అక్కడికి కనీసం వెళ్ళమనైనా చెప్పి వుంటావు. రానీ రానీ—ఆ కవిని. ఆ సమాచారం కూడా ఏమిటో తేల్చుకుంటా!

[కవి వచ్చాడు]

బాబు: ఓ! కవిగారా? దయచేయండి! ఎక్కడికెళ్లారు?

కవి : ఎక్కడికో!

బాబు: ఊఁ. తమకే తెలియదన్న మాట! పోనీ—స్టేటుమెంటు వ్రాశారా?

కవి : లేను.

బాబు: లేదూ? వెంటనే వ్రాసిపెట్టండి. చాలా అవుసరం.

కవి : నేను వ్రాయలేను.

బాబు: అంటే?

కవి : నావల్ల కాదని.

బాబు: నీ చేతకాదనేనా?

కవి : కాదు, నా అంతరాత్మ విరుద్ధమైన పని నేను చేయలేను.

బాబు: గంటకు పూర్వంలేని అంతరాత్మ యిప్పుడు ఎక్కడ నుంచి ఊడిపడిందా అని? చౌదరి అంతరాత్మలు తయారుచేసి అమ్ముతున్నాడేం?

కవి : గంటగు మునుపుకూడ నాలోనే వుంది. ఎక్కడనుంచీ ఊడిపడలేదు. కానీ ఇన్నాళ్ళనుంచీ నాకు తెలియదు. ఇప్పుడు తెలుసుకున్నాను.

బాబు: ఏమని? అంతరాత్మ వుందనేనా?

కవి : కాదు మీది అన్యాయం. దౌర్జన్యమని?

బాబు: ఏమన్నావ్?

కవి : మీది అన్యాయం; దౌర్జన్యం!

బాబు: అన్యాయమే. వీధులంబడి ముష్టెత్తుకు బ్రతకాల్సిన నిన్ను కనికరించి, ఆశయ మిచ్చి, తిండి పెట్టింది అన్యాయం! చావనున్న నిన్ను తీసుకొచ్చి రాజ భోగాలిచ్చి [illegible]నిచ్చింది అన్యాయం! కట్టుగుడ్డలు

కూడ లేని నిన్ను నా యింట్లో, నా తమ్ముడిలా, పెరగ నిచ్చింది అన్యాయం! నా సొమ్ముతిని, నా పంచలో బ్రతికి, నన్నే ఆక్షేపించటం అన్యాయం కాదు! నాకు ద్రోహంచేయ తల పెట్టడం అన్యాయం కానే కాదు! ఛీ! సిగ్గులేదూ నీ బ్రతుక్కి!

కవి : ! ముయ్ నోరు!

బాబు: ఆఁ.

కవి : ఏంటీ నీ బెదిరింపు? నువ్వేం తేరకుపెట్టలేదు. నాచేత వుపన్యాసాలూ, వ్యాసాలూ వ్రాయించుకొని వప్పజెప్పి పేరు ప్రతిష్టలు సంపాదించుకున్నావు. నీ కీర్తి కోసం నన్నవసరమైనప్పుడెల్ల వినియోగించుకున్నావు. నా వ్రాతల మూలంగా వూర్లో పెద్దపెద్ద పదవులన్నీ ఆక్రమించావు! ప్రజల్ని పీక్కుతింటున్నావు! నేను మోసపోయాను. ప్రజల్ని మోసపుచ్చటానికి నీకు సహాయపడ్డాను. నా కవిత్వాన్ని నీకు అమ్మాను. ప్రజల్ని దోపిడి చేసేందుకు నీకు అండగా నిల్చాను. అక్షరం మాట్లాట్టానికి చేతగాని నువ్వు నామూలంగా మహావక్త వనిపించుకొన్నావు! నీకా నాకా సిగ్గులేంది? ఇక నీ ఆశ్రయం నా కక్కరలేదు. నీకో నమస్కారం, నీ పోషణకో నమస్కారం.

బాబు: ఆగు! ఎక్కడికెళ్తావు?

కవి : ఎక్కడికో—నీ కెందుకు?

బాబు: నువ్వెళ్ళటానికి వీల్లేదు.

కవి : ఆజ్ఞాపిస్తున్నావా?

బాబు: అవును.

కవి : నేను నీ సేవకుణ్ణి కాను, జాగ్రత! ఇంతవరకూ నీ బ్రతుకు రహస్యం ఎవరికీ తెలియదు, నీ యింటివారికి తప్ప. అది కాస్తా నలుగురిలోకి తెచ్చుకోకు. నిన్నింతటితో మరచి పోతాను. అనవసరంగా పెంచుకున్నావా? నలుగురూ నీ ముఖాన వుమ్మే అవకాశం కోరి తెచ్చుకుంటావు.

బాబు: నువ్వు వెళ్ళటానికి వీల్లేదు (బిగ్గరగా అరిచాడు)

కవి : నువ్వు నన్ను ఆజ్ఞాపించటానికి అసల్తే వీల్లేదు. (అంత బిగ్గరగానే అరచాడు)

బాబు: వుంది. నా కధికారముంది! నువ్విక్కడనుంచి కదలటానికి వీల్లేదు. నీ ఖాతా చెల్లించి మరీ కదులు.

కవి : నా ఖాతా యేమిటి?

బాబు: నీఖాతా యేమిటా? నీ బాబుగాడి సొమ్మనుకున్నావా, యిన్నాళ్ళు ఖర్చుపెట్టింది? ఎవడబ్బ సొమ్ము! పుస్తకాలేవో అఘోరించి అమ్ముకొని చెల్లించి తీరుతావని యిచ్చాను. కాని తేర గిక్కడ పోసిపెట్టుందని, నీకంటే పుణ్యాత్ముడు దొరకలేదని యివ్వలేదు. తిండిపెట్టాను ధర్మంగా. అది చాలదూ? ఆ వెయ్యి చెల్లించి మరీ కదులు.

కవి : వెయ్యి రూపాయిలే!

బు: ఆఁ వెయ్యి రూపాయలు, మర్యాదగా చెల్లించు. కాదన్నావా ఇప్పుడే పోలీసుల్ని పిలిపిస్తా. నే ననుకుంటే నిన్నేమైనా చేయగలను. తెలిసిందా? వెళ్తావ్! ఎక్కడికి వెళ్తావ్? ఎవరి బలం చూచుకొని వెళ్తున్నావో వాళ్ళేమయ్యారిప్పుడు? చెల్లించలేవూ? రాని ఎవడాదుకుంటాడో చూస్తా?

[కవి నిర్ఘాంతపోయి నిల్చున్నాడు. కొండయ్య లోనికి ఉరికొచ్చాడు.]

కొండ: ఆగు! బలే దబాయిస్తుండావే! నోర్లేనాయన నేనా నీ దబాయింపు! ఎయ్యి రూపాయలియ్యాలీ నీకు! ఇత్తాం ఇత్తాం బీదోళ్ళని దోచుకుని, కడుపుకొట్టి గడించి ఇనప్పెట్టెల్లో దాపెట్టుకుని బలిసిపోయిన నీ కెయ్యిరూపాయిలియ్యాలీ? ఇత్తాం.

బాబు: ఏయ్!

కొండ: ఏంటి నీ బెదిరింపు. ఏంటి నీ దబాయింపు ఏం జేస్తావ్! పానాలు తీసేత్తావ్; జైల్లో పడేత్తావ్. అంతేగా? పోతాం; సత్తాం; యీ సచ్చేది అక్కడే సత్తాం!

బాబు: ఏయ్! *Beggar! Rascal!*

కొండ: రాస్కెలంట్రా (పైకిపోయాడు)

కవి : కొండయ్యా—(ఆపాడు)

[కొండయ్య కట్టేసిన సింహంలా వగరుస్తున్నాడు.]

కవి : ఊరుకో! నీకు తెలీదు నామాట విను.

కొండ: చిత్తం బాబు.

శోభ : అయితే కవిగారూ! మీరు నిశ్చయంగా యిక్కడనుంచి వెళ్ళాలనుకున్నారా ?

కవి : అవును; ఇంకొక క్షణం వుండలేను యీ నరకంలో.

శోభ : ధనికుల ఆశ్రయం లేకపోతే ఎలా బ్రతకగలరు ?

కవి : ప్రజా సేవలో బ్రతుకుతా; ప్రజాబలమంతా నాదే.

శోభ : కవిగారూ! అవసరమైనంతవరకూ ధనికుల నాశ్రయించి, ఆశ్రయించి వున్నంతవరకూ వారి కనుకూలంగా వ్రాసి, అవసరమైనప్పుడు, ఇంకొక ఆశ్రయం లభించినప్పుడు వారిని తిరస్కరించి, తిట్టిపోయటమేనా మీ నీతి ?

బాబు: అడుగు. అలా అడుగు! బాగాసిగ్గు వచ్చేలా అడుగు!

కవి : శోభా! నువ్వా యిలా మాట్లాడుతున్నావా !

శోభ : అయితే యిప్పుడేమంటారు ?

కవి : ....

బాబు: ఏం పలకవేం ? పలుకలేడు. ఎలా పలుకుతాడు. వెళ్ళొట్ట (వికటాట్టహాసం చేస్తున్నాడు. దాసు వచ్చాడు)

శోభ : అన్నయ్యా! ఆపు!

బాబు: ....

శోభ : కవిని వెళ్ళనీ.

బాబు: ఆహా! మహారాజులాగా వెళ్ళనీ నా డబ్బు చెల్లించి.

శోభ : మళ్ళా చెప్తున్నా. వెళ్ళనీ.

బాబు: వెళ్ళటానికి వీల్లేదు.

శోభ : మళ్ళీ చెప్తున్నా. వెళ్ళనిస్తావా ? లేదా ?

బాబు: శోభా ! వెళ్లేను.

శోభ : అన్నయ్యా ! నా మాటవిను. నీ గోయి నువ్వే త్రవ్వుకుంటున్నావు. కవిని వెళ్ళనీ.

బాబు: నన్ను బెదిరించక్కర్లేదు. నాకు తెలుసు.

శోభ : అంతేనా ?

బాబు: అంతే.

శోభ : అయితే, వెంటనే పోలీసులకు రిపోర్టుచేసి నిన్ను క్షణంలో *Prosecute* చేయించగలను. ఏమంటావ్ ?

బాబు: నీకు మతిపోయింది. నన్నుకాదు. ఆ కవిని. ఆ కవిని అప్పగించాల్సింది.

శోభ : కాదు, నిన్నే. శ్రీ రావుబహద్దూర్ బాబురావ్ నాయుడుగార్నే.

బాబు: ఆఁ !

శోభ : అవును. అతను వ్రాసిన పుస్తకాలన్నీ నీ పేరట అచ్చు వేయించుకున్నావ్. నీపరువు తీయాలంటే నా చేతుల్లో వుంది. అమాయకుడైన ఆ కవికీ విషయం తెలియదు. అతని ఉపన్యాసాలు, వ్యాసాలు ఉపయోగించుకోవటమే సిగ్గు! అది చాలక పుస్తకాలుకూడా అచ్చు వేయించుకున్నావ్ ! దొంగిలించావ్ ! అతన్ని మోసంచేశావ్. ఏమంటావ్ !

కవి [illegible]నా ?

బా[illegible] [illegible]బద్ధాలు ! శుద్ధ అబద్ధం ! శోభా—

శోభ : ఇంకా ఎందుకు పెనుగులాడతావ్ ? ఇంకా మోసం చెయ్యాలని ఎందుకు యత్నిస్తావ్. నీచేతులారా నువ్వే యింత రభస తెచ్చుకున్నావ్. ఇవిగో అచ్చుపుస్తకాలు యివిగో వ్రాతప్రతులు. ఏం ? ఇంకా అబద్ధమేనా ?

బాబు: ...వెళ్ళండి. వెళ్ళండి, అందరూ వెళ్ళండి. యీ క్షణం వెళ్ళండి. నువ్వూ వెళ్ళు. నువ్వూ, నువ్వూ, అందరూ వెళ్ళండి (అంటూ తానే వెళ్ళాడు)

కవి : శోభా ! ఇప్పుడర్థమైంది నువ్వంటే ఏమిటో.

దాసు: నేను చెప్పలేదూ అచ్చం తల్లి పోలికని.

రంగ : నేనూ శెప్పాను, శోబమ్మ సాలా మంచిదని.

శోభ : ఏంటి రంగా ! అలా పైకప్పుకేసి చూస్తున్నావ్ ?

రంగ : ఇంత కేకలికి పైకప్పింకా నిలిసుందా అని !

శోభ : రంగని పాటలే యింతకూ కారణం. నాలో యింత మార్పు తెచ్చినవా పాటలే. ఏది రంగా ! పాడు.

రంగ : మధ్య 'ఆపు ! ఆపమన్నది నిన్ను కాదూ ? చెవుల్లో చెట్లు మొలచినయ్యట్రా' అని ఒక కవిగారు విరుచుకు పడతారేమో ?

శోభ : ఫర్వా లేదులే, పాడు,

రంగ : పాడమని ఎదవ పాటంటే మాత్రం నే నొప్పుకోను.

కవి : ఛీ ! లేదులే, పాడు.

[రంగడు పాడుతున్నాడు]

పలుకవోయ్ పేదోళ్ళ బ్రతుకు తెలసేటట్లు
వ్రాయవోయ్ కలవాళ్ళు వణికిపోయేటట్లు
గుడిసెలలో వెన్నెలలు కురిపించవోయ్
వడిసెలలా నీ కవిత వర్షించవోయ్
ఓ కవీ! ఓ కవీ!

[రంగడు పాడుతూ వెళ్తున్నాడు. కవి, శోభ, కొండయ్య అతన్ని వెంబడిస్తున్నారు. దాసు దీవిస్తున్నాడు చిరునవ్వుతో.]

[తెర పడుతుంది.]

Blank page

Blank page

రచయిత

ఆంధ్రదేశంలో, ఆధునిక నాటక లోకంలో 'ఆత్రేయ' పేరు విననివారుండరు. నటుడై, నటనానుభవంతో, నాటక రచనకు దిగి, నటుడుగానూ, నాటక రచయితగానూ, మంచి పేరు ప్రఖ్యాతులు గడించిన వారిలో వీరు ప్రథములు. నటనద్వారానూ, నాటక రచనద్వారానూ నాటక రంగంలో బ్రహ్మాండమైన విప్లవం తీసుకువచ్చి, ఆంధ్రదేశపు దృష్టిని సాంఘిక నాటకాలమీదికి మరలేట్టు చేశాడు. ఈనాడు ఆంధ్రదేశంలో పల్లె పల్లెలో ఇంత నాటకవ్యామోహం కలగటానికి కారణం చాలవరకు ఈయన నాటకాలేనవచ్చు.

నెల్లూరుజిల్లా, సూళ్లూరుపేట జన్మస్థలం. చాలాకాలం పత్రికా రచయితగా పనిచేశారు. ప్రస్తుతం మద్రాసు, కోయంబత్తూరు సినిమా కంపెనీలలో రచయితగా వుంటున్నారు.

వీరి నాటకాలు: పరివర్తన, ఈనాడు, ఎన్. జి. వో., విశ్వశాంతి, కప్పలు, తిరుపతి, భయం. నాటికలు: ప్రగతి, ఎవరు దొంగ? మొదలైనవి......

A DESI PUBLICATION
Re One As. Eight

